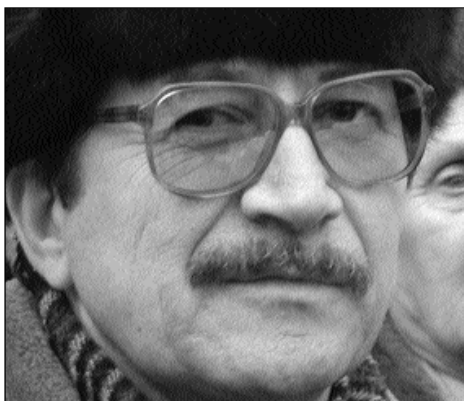
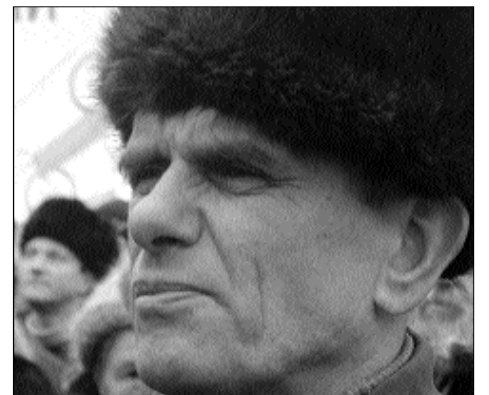

фоторепортаж Т. Карпінської

РІК РОСІЇ РОЗПОЧАВСЯ МІТИНГОМ СОБОРНОСТІ

Соборність, єдність, суверенність українців на всіх етнічних землях чи хоч би у наших сучасних державних кордонах — найскладніша, але головна категорія так званого «національного дозрівання». Сьогодні це поняття-риси є актуальним: спільність держави, на жаль, досі не витворила

Микола НЕСТЕРЧУК: ІДЕОЛОГІЯ ПАСИВНОСТІ ВОРОЖА НАШОМУ ДУХУ

Відчуваючи свою відповідальність за долю духовного й матеріально-культурного розвитку України, просвітяни консолідують свої зусилля на розв'язання найгостріших проблем нашого суспільства, що стосуються національної культури. Для з'ясування конкретних напрямків цієї роботи кореспондент «СП» звернувся до відповідального секретаря ВУТ «Просвіта» імені Тараса Шевченка Миколи НЕСТЕРЧУКА.

Читайте на стор. 4
— Добродію Миколо, наших читачів

традиційну, культурну, а особливо — мовну однорідність України. Тож 22 січня 2003 року День її Соборності досить скромно і без зайвої ейфорії відзначали Київ, Львів та Івано-Франківськ. Найперше згадалися ці січневі дні 1990 року, коли «живий ланцюг» українців практично з усіх областей і районів (близько 800 тисяч осіб) виявив реальну соборність тодішньої України. З усіма її прагненнями і сподіваннями, з національно-українською владою... Але сьогодні тисячі людей із 48 мільйонів відзначають День Соборності мітингами у кількох «передових» містах, історично пов'язаних із подією 1919 року.

Хоч 22 січня має, очевидно, відзначатися на найвищому державному рівні, його перебіг на Софійському майдані 2003 року представляли суто опозиційні сили: об'єднаний Рух, ВУТ «Просвіта» імені Тараса Шевченка, партія «Батьківщина», УРП «Собор», Українська національна-консервативна партія, ОУН, УНСО, окремі індивіди. В усіх політичних виступах — Дмитра Павличка, Івана Зайця, Геннадія Удовенка, Павла Мовчана, Михайла Павловського, Ігоря Юхновського, Олега Соскіна, Євгена Пронюка, Олександра Гудими тощо — йшлося про дуже загрозливу політико-економічну ситуацію в державі, про потребу спільного національного фронту проти кримінально-олігархічної влади. Про об'єднання в одну політичну силу на

президентські вибори говорив «ведучий» мітингу пан Павличко, про політичний розпродаж України через саміт СНД — народний депутат Іван Заєць, пан Геннадій Удовенко та інші.

«Коли творилося у Мінську СНД, — згадав Дмитро Павличко, — я написав Леоніду Кравчуку записку: підпиште статут — і вас проклянуть усі українці... Він встав і сказав, що не буде підписувати». Сьогодні ж наш Президент, проводячи саміт в Україні й очолюючи Раду СНД, може остаточно ліквідувати незалежність і соборність України, — заявили лідери опозиції. Івано-Франківськ уже сказав «ні», коли мав стати місцем цієї окупаційної операції — і влада обрала столичний Палац «Україна».

На думку Павла Мовчана, вже сьогодні всі опозиційні сили мають об'єднуватися навколо єдиного і незаперечного національного авторитету Віктора Ющенка — інакше президентські вибори Україна програє.

Врешті, після двох з половиною годин політичних і поетичних виступів, учасники мітингу на Софійському майдані прийняли Резолюцію до Президента України, Верховної Ради та Кабінету Міністрів України з вимогами:

«1. Ліквідувати в Україні пам'ятники-символи окупаційного тоталітарного режиму, змінити назви вулиць, площ, населених пунктів, організацій, пов'язаних з окупаційним

Продовження на с. 4

Сьогодні в номері:

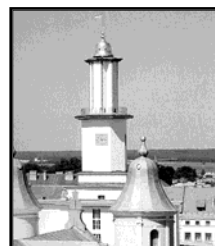
У нас
у гостях
Оке
ПЕТЕРСЕН

стор. 5

85 років
бою під
Крутами

стор. 8—9

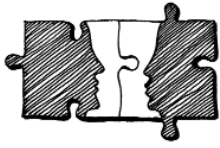
Галицька
«Просвіта»

стор. 11

Поет
пропонує
дискусію

стор. 13

ЛЯТИ НАРОД — НАЙЛЕГШЕ...

Страшенно популярним став вислів про те, що кожен народ вартий того правителя, якого обрав. Яка зручна формула, яка залізна логіка, який політ думки, особливо для тих, хто здатен хіба що ще на одну спазму вже мертвих рефлексій! Бо, якщо згадати, що цей вислів має продовження — вартий настільки, наскільки цей вибір вільний, — то доведеться говорити зовсім про інші речі, які багатьом впливовим людям можуть і не сподобатись... Панове-патріоти, що здобули свій авторитет на прославленні історії та культури народу, його лагідної ментальності, на проливанні сліз над трагічним минулим, чомусь так легко гіпнотизуються цією фразою, лягають на неї, як на теплу піч, і з усіх сил намагаються затлумити той паросток болю, що піднімається з глибини душі, адже це той народ, частинкою якого є й вони самі! Я не ідеалізую наш нинішній народ. Але й з таким, який він є — генетично підірваний репресіями й голодоморами, дезорієнтований у брехливому калейдоскопі перекручування моральних цінностей, зайнятий виживанням і припиненням злиднів, — з таким теж можна будувати нормальну державу, маючи твердий і цілеспрямований провід, що концентрував би, підсилював і направляв вектор національної енергії у всіх сферах життя, який би об'єднував націю у якому б вірили. Такого проводу Україна не має. І всі, хто береться й не береться рефлексувати, впевнені, що наш народ і не здатен його обрати.

Кілька років тому, коли на одному з виборчих округів нашої області проводилися довибори народного депутата, мені, як журналістові, довелося побувати на виборчих дільницях Устинівського району, можна сказати, — найбільш шалених цинічними порушеннями. Уся влада — від обласної до сільської — була "поставлена на вука": будь-якою ціною провести людину тодішнього фаворита Президента Олександра Волкова — київського високопоставленого лікаря Олександра Біловола. Що таке лікар для сільських людей, пояснювати не треба. Але цього владі здалося замало — раптом почали виплачувати заборговані пенсії, заступники голови облдержадміністрації гасали по області, не встигаючи "від імені" вручати, надавати, допомагати, обіцяти... У справі знищення реальних конкурентів так само засобів не вибирали. Кіровоградщина ні до, ні після (навіть під час останніх виборів) не бачила стільки фальшивих випусків газет, які справді виходять в області, а з фантасичністю і бридкістю того, що там писалося, порівнювати немає чого. Основний удар був спрямований проти екс-міністра з надзвичайних ситуацій, экс-голови облдержадміністрації Валерія Кальченка, якого Президент брутально скинув з посади за незадовільні наслідки першого туру президентських виборів і який вів свою виборчу кампанію чесно і законно та мав і має авторитет і повагу в області.

Ми відвідали всі села району. У деяких з них виборчі дільниці розташовувались у клубах, більше схожих на курники. Довелося побачити школи з облупленими стінами та підлогою, що провалюється. Тут людям, які місяцями не бачили грошей, щось дали, подарували, пообіцяли. Додайте відвертий під-

Фото О. Кутлякметова

СЛІДАМИ НАШИХ ВИСТУПІВ

Взятися за перо мене змусили несвяткові рефлексії наприкінці року "Воля до свободи" колеги Михайла Сидоржевського ("Слово Просвіти" № 52, грудень, 2002 рік). Загалом, усе написане — правда. Але тільки констатувати, що нами правлять "...чужаки, окупанти, новітні колонізатори", а зневірений, обездуховлений народ, який вартий тих, хто ним керує, не здатен їм протистояти і не має волі до свободи, — мізерно мало. Власне, подібні думки давно сформульовані і, якщо українські інтелектуали беруться за несвяткові (чи хай і святкові) рефлексії, хочеться тверезого аналізу, пошуку світла в кінці тунелю, спонукання до дії, а не ще одного обґрунтування сумного висновку: "Не тратьте, куме, сили, спускайтеся на дно..."

куп голів комісій, грубий тиск на них. При мені при підрахунку голосів на найбільшій дільниці в райцентрі з урни витягли пачку бюлетенів явно підкинутих, але спостерігачі від партій нічого не змогли вдіяти, а стрижені спостерігачі від Біловола тільки підсміювалися... І за всіх цих жажливих обставин — третина голосів за Кальченка. А скільки було бюлетенів, де люди висловили своє ставлення до "демократичності" подібних виборів! Іх, зрозуміло, визнали недійсними.

То хто в нас бидло — народ, якому ні на кого спертися і немає кому довіряти, чи свідомі, грамотні, що вибились у верхи, але амбітні і не здатні протистояти системі, що ковтає їх із безбехами? (У цій ситуації частина людей і орієнтується на ліві партії, які все-таки на низах більш організовані, мають привабливу риторичку і хоч трохи намагаються протистояти подібним знущанням — тоді, в Устинівці, наймобільнішим і найдієвішим виявився штаб Соцпартії. Оце вам і червоний пояс!). Система ковтула Рух, який поліз було у владу, але не для того, щоб докорінно змінити її, а лише для того, щоб мати важелі впливу. Але разом з ними він отримав методи і підходи до системи, і цього було досить, щоб знищити його. Адміністрація Президента тільки за-

у всіх і вся...

А застосування адмінресурсу під час виборів?! Переді мною звіти за підсумками моніторингу Комітету виборців України за передвиборною ситуацією: розповсюдження анонімної та наклепницької інформації про політичних опонентів, безкоштовне або за зниженими цінами надання товарів та послуг, примусовий збір коштів на кампанію, примус до вступу в партію, непрозоре фінансування рекламних акцій політичних партій та об'єднань, використання службового становища на користь певної політичної сили, тиск на опозицію і ЗМІ. За кожним пунктом — адреси, ситуації, імена. І це — вільний вибір? У Кіровограді, до речі, 8 квітня зник спостерігач від КВУ, член "Просвіти" Олександр Олійник — досі жодного сліду, ні трупа, ні людини. Шукають і прокуратура, і міліція, справа на контролі у Генеральної прокуратури та у Міністерства внутрішніх справ. Старенька мама взялася сама шукати. Людина, яка їй дещо підказала, відразу отримала попередження — не лізь ку-

ти на виклики часу. Сьогодні треба не вмирати, а активно формувати модерну націю, здатну зберігати себе в умовах глобалізації, підносити власну гідність і добробут, зміцнювати економіку, будувати Єдину помісну церкву, захищати національні інтереси у всіх сферах життя, займатися міжнародний авторитет і цим усім забезпечувати себе від впливу вічного агресора — Росії. У нормальній державі це має робити влада. У нас влада робить усе навпаки.

А в середовищі національно свідомих людей з'являються думки, що, мовляв, треба якось пробратися до грошей олігархів, а там уже повернути все на свій лад. У політиці, мовляв, немає моралі, і якщо хочемо там бути, треба прийняти ці правила.

Перебрати на себе гроші олігархів законними методами неможливо, в іншому разі ми стаємо на одну дошку з ними. Досвіду і зв'язків у нас однозначно менше, отож, вибираючи такий шлях, прирікаємо себе на безнадійну гру, у якій не тільки програємо, а й втратимо те, що відрізняє нас од них. Очевидно,

здатен ефективно управляти — не наказувати, не царювати, а мудро керувати, володіючи основами психології та конфліктології.

У нинішніх українських умовах до такого проводу особливі вимоги, адже ми не маємо усталених демократичних норм, громадянського суспільства, яке здатне контролювати продукovanу пропорційною виборчою системою владу. Нам треба тільки запроваджувати і норми, і пропорційну виборчу систему, леліяти і вирощувати, як немовля, громадянське суспільство. І тут не слід мати ілюзій — народ, який прожив понад триста років у тоталітарній імперії, самостійно не здатен до витворення подібних інституцій. Отож, нам потрібен не класичний провід, який діяв би за усталеною у світі формулою — так, як йому дозволяє народ, а фактично жертвний, такий, який буде свідомо творити українську спільноту, здатну використовувати на користь механізми демократії.

Сьогодні нібито немає видимої потреби щось створювати чи формувати — при владі інші. Такі, які нас не влаштовують... Усяка серйозна опозиція, яка хоче

КРІМ ВОЛІ ДО СВОБОДИ ПОТРІБНІ КОНКРЕТНІ ЦІЛЕСПРЯМОВАНІ ДІЇ

так. Це не має значення. Кожен свідомий українець здригається від огиди при згадці, з якою зажерливістю накидаються нинішні так звані політики на шматки влади: будь-яка посада для них — адмінресурс, який можна перетворити на конкретні "зепани" в кишені. Вони вже на-
тори-
ої кі-
вити
про-
хов-

ний, справедливий, якого достойний наш народ у його найкращих проявах.

Це велика робота. І теоретична, і практична. Якщо ми підготуємо такий ґрунт, народ обов'язково це оцінить. Не сьогодні, то завтра. Бо це завдання для майбутнього, а не для нинішньої слави і грошей. І підходити до нього треба з відповідними мірками — духовними.

Світлана ОРЕЛ,
м. Кіровоград

P.S. Переконана, що думки про нинішнє і майбутнє України зріють у головах і душах багатьох свідомих українців. Поділіться ними, викладіть свої уявлення, теорії, прогнози. Нехай "Слово Просвіти", яке своєю послідовною україно- і духовно-центричною позицією завоювало право бути місцем формування новітньої державотворчої думки, об'єднає нашу енергію, наш дух. А з того, можливо, буде й дія, бо спочатку завжди було Слово.

вершила справу, оформивши офіційний розкол.

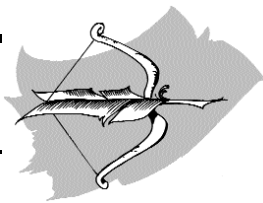
Де могова газета чи телеканал, які б відверто не брехали народеві і не служили хазяїнові (однаково чи соціал-демократичному, чи націонал-патріотичному), у яких би народ відчув плече один одного, почув свій голос, свою думку, переконався у власній силі? Благих задумів і поривань багато, справ менше, а реальні тиражі ще менші. Знову винен народ, який не передплатив... Але для того, щоб він передплатив, треба, щоб повірив, а для того, щоб повірив, треба аби хоча б почув (пам'ятаєте анекдот про єврея, який довго просив у Бога випрашу в лотерею, Бог врешті розсердився: "Ти хоч раз квитка купи!"), а щоб почув, треба спільно властиві гроші, бо ж дрібненькі партії і громадські організації мають худі гаманці, а от тут уже, вибачайте! — амбіції не дозволяють. Кожен хоче мати хоч маленьку, але свою. Зі своїм портретом на першій сторінці. Ось і маємо двадцять (можливо, й 30 чи 40) націонал-патріотичних і демократичних, опозиційних і не дуже з маленькими тиражами і з великими портретами лідерів, у яких на всі заставки лаємо недостойний нас народ, який (от поганець!) не хоче нам вірити. А він, справді, чим далі, тим більше зневірюється

ди не слід, якщо не хочеш мати неприємностей. Такий вільний вибір народу, який вартий своїх керівників. І цей народ таки провів у парламент частину опозиції, але вона (і "Наша Україна" переодусім!) не змогла цим скористатися. В Україні влада узурпується олігархічними кланами, а народ чим далі, тим менше може на це впливати.

В історію входять ті, хто зумів відповісти на виклики часу. Такими були українські націоналісти. У 30-50-ті роки вони робили все для захисту нації і, коли треба було вмирати за неї, не жалючі себе, вмирили, і їхні імена залишаться прикладом для нащадків. Але чому так здібнів відповідних організацій і партій, а й уся національно свідому громаду) нині? Чому

УКРАЇНА ПОТРІБНА НОВА ФІЛОСОФІЯ ВЛАДИ

попри велику ідею, яка не тільки не втратила свою актуальність, а й стає важливішою і потрібнішою буквально щогодини, він залишається незрозумілим і чужим основній масі народу? Крім відсутності інформаційних можливостей (а це нині те саме, що в 30-40-і роки зброя) ще й тому, що він, через політичну маргінальність, не може відповіда-

ЗАПРОШУЄМО ДО РОЗМОВИ

Січнева редакційна пошта виявилася напрочуд одностайною в оцінці стану національної культури — новорічні шоу допекли навіть тим, хто ніколи не писав до газети: “Як же так сталося, що 12 років тому ми дивилися українську новорічну телепередачу, а цього року — тільки російська пісня та анекдоти?” — не може збагнути домогосподарка Надія Клопотенко зі Сколеватки, що на Черкащині. “Чому ніколи не можна побачити по телевізору відомого письменника, послухати про нові плани, нову книжку? Чому тільки “попса” безроздільно господарює в ефірі?” — допитується робітник із Білої Церкви Володимир Прокопенко та десятки інших наших читачів.

Лист Вадима Крищенка — відомого поета-пісняра — ставить проблему під чесний громадянський, а водночас і суто професійний погляд: “Хто захистить українську пісню? Чому в рідному домі вона має бути бідною прохачкою, а не повновладною господинею?” Публікуючи цей лист-роздум, сподіваємося на ширший відгук не тільки професійних літераторів, а й усіх шанувальників української пісні в Україні та поза її межами суцільних — що Ви, шановний читачу, думаєте про сказане добродієм Крищенком? Чи, може, він у чомусь помиляється? Як і решта наших читачів?!

МАБУТЬ,
У МОЖНОВЛАДЦІВ
НЕМАЄ ДУШІ

Може, й парадоксально звучить це запитання, але, коли вдуматися, тільки з болем і надією доводиться говорити про сучасну українську естрадну пісню. І нікуди не дінешся — надто багато чинників для тривоги.

Що б там не казали, але більшість жанрів, що складають культуру народу, пов'язані з мовою. Мова — це той одвічний атрибут, який хочете — символ, що стоїть поруч із Прапором, Гербом, Гімном, Президентським Титулом кожної суверенної держави. В переліченому ряду я мову поставив би на перше місце. А що ми маємо?...

Іноді собі ставлю запитання: чи можна жити в Україні, не знаючи української мови? Відповідаю — можна. А чи можна жити і працювати в Україні, не знаючи її мови? І знову відповідь — можна. А чи можна жити в Україні, займати найвищі державницькі посади і не знати мови цієї держави? І це, виявляється, можна. Іду далі. Чи можна жити, працювати на найвищих посадах і не бажати знати державну мову? Та ще у багатьох випадках ганьбити її? Можна! Де ще таке зустрінеш у світі?

Або ось візьміть ще це: хто з наших можновладців у побуті, в родині розмовляє нашою мовою? Я особисто таких не знаю. Може, є якийсь окремий виняток. То як до них притуляться українська пісня, коли їх душа повернута в інший бік?

Колись один мудрий чоловік сказав: вище пісні може бути лише молитва. Усвідомлюючи те, що пісня, як, певно, ні один жанр мистецтва і літератури в новітні часи не втратила, якщо гоже так мовити, своєї конверсійної цінності, доміркову собі — а чи не з неї можна почати духовне відродження, утвердження української ідеї, про яку ми так часто говоримо?

Я багато років свого творчого життя віддав саме пісенному жанру. Тішуся, що більшість з нині славновісних виконавців починалися саме з моєї пісні, що мав честь працювати з відомими і талановитими композиторами. Але знову му-

чить запитання. Маючи великий творчий потенціал, маючи здібних композиторів і виконавців — чому наша пісня, в багатьох випадках, залишається безкрилою птахою? І тут, як на мене, на перший план виступають суто суб'єктивні чинники.

Що робить пісню попу-

лярною? Можу прямо сказати: її “розкручування” по телебаченню і радіо, її повторюваність у концертних програмах, наявність аудіокасет і компакт-дисків з цими піснями. Та чи багато ви чуєте українських пісень на каналах телебачення? Я гадаю, що ніхто ствердно не відповість. А в радіоефірі, по FM-івських радіостанціях? Але ж на цих радіохвилях слухачів — тисячі і тисячі. На жаль, до них не долітає українська пісня.

ПРИКЛАД
О. ОМЕЛЬЧЕНКА —
ВИНЯТОК

Я вже чую гнівне заперечення: ми крутимо те, що людям подобається. Добре. Тоді ще одне запитання. А чи була у нас хоча б спроба упродовж останніх п'яти років зробити хорошу українську пісню популярною, щоб її захотілося затягнути за столем? Ні, таких спроб не було. А концертна діяльність? Подивіться, наприклад, на рекламні щити біля палацу “Україна”. Хто там панує? Понад 80 відсотків — російські виконавці. Хіба наше рідне мистецтво — це лише комерція, а не висока державна політика? Гірко, дуже гірко. Видно, не вистачає такої пробивної і впливової людини, як Михайло Михайлович Поплавський, який із дуже посереднього може зробити популярне. А талановите не тільки може, але й має дійти до людей. Але для цього треба хотіти і робити. Діяльних людей, умілих організаторів концертних програм української пісні, ой, як не вистачає! Ось вам іще одна кана-

ва на дорозі нашої пісні. Завжди остерігаюся людей, які намагаються бути істиною в останній інстанції. І нині боюся поспішності в оцінці того, що робиться в пісенному жанрі... І все ж мене вельми непокоїть засилля непрофесіоналізму, аматорства в гіршому розумінні цього слова. Як можна слухати пісню, текст якої складається з чотирьох речень і має три граматичні помилки й три неправильні наголоси? А вона звучить. І хтось навіть намагається таку пісню представити як досягнення.

ЧОМУ МИ ТУЖИМО
ЗА СВЯТОМ

Якщо подивитися правді в очі, в сучасній пісенній творчості багато і мутної піняви. Тішу себе лише тим, що час-чародійник її відгребе, залишивши тільки достойне. Мені незрозуміло, чому ми відмовились од практики проведення художніх рад? Адже були і є в нашій пісні свої авторитети і до їх порад доречно б дослуховуватись.

Мене особисто хвилює те, що ми відходимо од патріотичної пісні. Наша держава молода, і її мистецтво має утверджувати національні пріоритети. А в нас майже немає маршових пісень для спортсменів, українського війська, не розвивається такий напрямок, як міський романс. Тут необхідно втручання державних установ, матеріальне стимулювання.

Нам часто-густо намагаються прищепити відчуття вторинності української культури і, зокрема, нашої пісні. І прослідковується це скрізь. Візьміть наші російськомовні газети, які називають себе всеукраїнськими. Чи часто ви бачили на їх сторінках розмову з Раїсою Кириченко, Оксаною Білозір, Павлом Дворським, Іваном Мацялком, Марією Шалайкевич? Уже не говоримо про українських композиторів і поетів.

На Новорічні та Різдвяні свята я, як і багато хто з вас, натискав на пульт переми-кання телевізійних програм, шукаючи якимось достойним українське пісенне дійство. Наші канали були порожніми на цей показ. Лише пер-

ший московський три вечори поспіль транслявав “Песню года”. Не все в ній подобається, але це, все-таки, було справжнє пісенне свято, де відзначались і творці, і виконавці найкращих пісень. Певен, що біля телевізорів були тисячі й тисячі українських глядачів. А хіба це не під силу нашої телевізії, яка будь-які пісенні акції заповнює заїжджими співаками і співачками, не завжди вищого ґатунку? Ось вам іще один “перемет” на дорозі української пісні. Українське в Україні сховане десь у найдальшій шухляді.

Затихнув Слов'янський базар, який наші організатори перенесли на територію України і обіцяли... Чого тільки не обіцяли! Притишився “Пісенний вернісаж”, який, попри все, був добрим стимулом для нашої української пісні та її виконавців. Дуже відчувається відсутність блискучого режисера пісенних свят, фестивалів і конкурсів Бориса Шарварка. За життя на ньому летіли стріли критики, але ось його не стало, і всі відчули — поки що йому заміни немає. То була людина колосальної творчої енергії, яка уміла пробивати, здійснювати задумане.

Проблеми розвитку пісні різні. Глянемо і на себе, глянемо на нашу рідну Спілку письменників... Припуляючись до гарної пісні, її керівники чомусь не пускають поетів-піснярів у коло своїх уподобань і симпатій. А пісенний жанр взагалі не включений до літературного процесу. Це відчувається по звітних доповідях та промовах. Подібне стосується і роздавачів різних премій.

ТАЛАНТИ
ПОТРЕБУЮТЬ
ДОПОМОГИ

Та повернемося до пісні. Масштабні, скажемо, не-дешеві заходи, такі як фестивалі, вернісажі, пісенні свята вимагають економічної підтримки з боку держави. Такий світ став: зараз людині цікавіше побачити, ніж почути чи прочитати. Чого ж не використати це для поширення нашої української пісні, нашої мови і, врешті, нашої духовності?

Відомо, що творці пісень, зокрема поети, композитори і, за невеличким винятком, виконавці не належать до заможного прошарку. Не спрацьовує авторське право, немає системи продажу пісень на радіо і телебачення... Відсутність авторських прав я відчув і на собі. Колись ми написали з бандуристом Віктором Лісоволом пісню “Наливаймо, браття, кришталеві чаші”. Звучить вона в тисячному повторі, її використано без нашого дозволу у фільмі “Вогнем і мечем”...

ської пісні?

І знову повертаюся до співочих талантів, яких на Україні так багато. Дивуюся, що до цих пір ми не бачили сольного концерту нашого блискучого співака Василя Зінкевича. Не може пробитися на сцену палацу “Україна” із сольною програмою Іво Бобул, якому Бог дав унікальний голос. Я особисто ні в російській пісенній естраді, ні в українській не бачу йому аналогії. Нелегко йде по творчому життю їх молодший побратим — співак із прекрасними вокальними та сценічними даними Павло Мрежук. Скільки таких прикладів? Безліч.

Ставлячи ці болісні запитання, я дивлюся не лише в бік державних чиновників, але й на наших меценатів і благодійників, у бік менеджерів і продюсерів, — усіх тих, хто любить і ко-му не байдужа сучасна українська пісня.

На крутих поворотах долі пісня не раз рятувала нашу українську душу. Тож підтримаймо її сьогодні й ми.

Вадим КРИЩЕНКО,
поет-пісняр, заслужений діяч мистецтв України

Немає на світі двох однакових людей, як немає двох однакових листочків. У своїй суті кожна річ неповторна. Тому будь-яке порівняння хибує на неточність. Однак з порівняння хочеться почати свою розповідь.

У природі зустрічаються коштовні камені, що справжню цінність здобувають лише після копіткого шліфування. Нові форми і зміст вражають відтак своєю невідомістю, багатством кольорів і тонів, а іноді, розгортаючи породу людських особистостей, осліплюєшся — перед тобою безцінний скарб чаруючої людської обдарованості і таланту. Цей скарб, на відміну від коштовних каменів, людина шліфує сама, залишаючи лише успадковану від природи основу, як і трапилося з людиною, чиє життя було зіткане з чорних і червоних ниток, назва яким музика, поезія, пісня, любов до людей, до народу свого, до своєї сім'ї. По небутті його спливає час. Зайвою окалиною відпали невизнання, невіра в його непересічний талант і зайві емоції. Незалежно від наших побажань виблискують нині і виблискуюватимуть у майбутті грані його геніальної обдарованості, грані творця, новатора і таланту потужної, як сказав би Іван Франко, сили.

Спадає на пам'ять перша зустріч з автором "Червоної руті" Володимиром Івасюком. Це був молодий, міцно збитий хлопець у синій спортивній куртці, з красивими і по-гуцульськи гордими рисами обличчя. Здоровий рум'янець підкреслював весело-спостережливий блиск його очей, а були вони, наче небо після зливи — голубими, очей, на які спадало каштанове сипке волосся. Різьблене підборіддя свідчило про твердий і рішучий характер. Володя невідвратно дивився на поля зеленої Буковини, впливався спостережливим поглядом у зелені вруна свого краю, що миготіли у вікні автобуса. Поля поволі переходили в мрійливі пагорби, віщуючи наближення справжніх синіх гір. Як писала про нього одна канадська газета, Володимир Івасюк — співак синіх гір. Він нестямно любив свої гори. В його піснях вони ставали одухотвореними героями, мріяли, співпереживали і печалилися разом зі своїм автором. У горах він знайшов червону руту, що полум'янітиме вічно у серцях людських вічним вогнем його щедрої і доброї душі, його зачарованості і любові.

Лише вчора-позавчора я став студентом Чернівецького держуніверситету, а того дня вертав додому, з радістю наспівуючи пісні "Смерічки", де брав участь. На щастя, нагодився знайомий журналіст із місцевого телебачення — Жан Макаренко. На зупинці у Вашківцях він познайомив мене з Володею. То було у серпні 1970 року. На час нашого знайомства Володя уже був автором "Червоної руті", яку запропонував редакції телебачення. Головний режисер В. М. Селезінка, який знав його як здібного скрипаля і співака, був здивований. Хлопець приніс пісню. Селезінка проніс текст пісні і запропонував "оправити" її у видовий ролик з красвидами Карпат і водограїв. На цей час ми вже в "Смерічці" співали одну з Івасюкових пісень — "Я піду в далекі гори" — надзвичайно імпульсивну й життєрадісну співанку. Виявляється, їхали вони до Косова, де пінуться напрочуд красивий водоспад Гук. Там оператор Дмитро мав зняти той видовий ролик, і Володя із захватом розписував кожен кадр, кожен куплет. Отож знайомство з тим Івасюком закарбувалось у душі і буде зі мною завжди. Зустріч і знайомство, однак, перевершили всі мої сподівання. На все життя вразила його особливість характеру — не викладати себе одразу, не обрушувати на голову співрозмовника масу інформації і лавину інтелектуальних режюмувань. Він вводив мене у свій неповторний людський світ поволі, розкриваючись щоразу несподіваними закрутками залюбленої у гори, в людей душі, ще більше несподіваного і жаданого залишав на потім. До кінця не розкриваючись, він не давав найменшого приводу пізнати себе у всій своїй складності. Могли лише з впевненістю судити, що Володимир Івасюк жив у чотирьох вимірах. Це був Поет, Композитор, Художник, Людина. Віддати перевагу якомусь одному важко, як і нелегко знайти кожному точне формулювання. Залишається крок за кроком відтворювати його будні і свята. Цим короточасним святам,

власне, більше передували будні, мозольні і напружені, для яких напружена праця залишала короткі години перепочинку.

Першими виконавцями "Червоної руті" — критики, музикознавці і звичайні шанувальники естрадного мистецтва вважають мене і Василя Зінкевича. Це твердження пішло гуляти між людей з легкої руки самого Володимира Івасюка, який завжди зичив популярності своїм колегам і друзям, але пальма першості належить не нам, а самому автору популярного твору. Композитор і поет Володимир Івасюк сам володів чудового тембру і краси голосом, який і окрилив "Червону руту" зі сцени Чернівецької студії телебачення. Цей варіант і слід вважати оригіналом. Наш — просто відомий ширшому загальному слухачів. Свого часу пісня на фоні падаючої бистрої води з-під Гука, водограю побіля Косова в Карпатах, обійшла екрани України і надовго заповонила серця людей.

Непомітно ніби, але впевнено і дуже сходилла його зоря. Шкода лише, що була вона серпневою, короточасною на життєдайне світло. Однак на небі творчості залишила вона незгасний світ. Зоря ця горіла тільки для людей.

Екран багато сприяв його популярності. Добре пригадую жовтневий день 1970 року, після третьої пари відкликають мене на Театральну площу, де готувалася передача "Камертон доброго настрою". На вулиці стояв погожий осінній день, день, ко-

— поезія найвищої проби.

Не знаю я, коли сюди
прийду,
Та залишаю замість
себе квіти,
Ті квіти, що знайшов
у саду
Для тебе, для тебе
я...

Не зітреться ніколи у пам'яті найбільш творчий і тому напружений до неможливого період перед зйомками фільму, коли безсонними ночами сиділи ми на телестудії. Запис фонограми робив знайомий вже Василь Стріхович. Репетиції. Оркестри. Апаратура. Сотні дублів. Переспівано стільки ж пісень. Не знали спочинку не тільки режисери фільму, але й Володя, Софія, Левко, Василь і Марійка Ісак. Над ранок буквально валилися з ніг, але, ледь вийшовши на вулицю, почувши щебет негмамовного птаства, ми ніби відроджувалися. Володя наспівував фінальну пісню про поїзд.

На швидких поїздах

НАЗАРІЙ ЯРЕМЧУК: СПОГАДИ ПРО ВОЛОДИМИРА ІВАСЮКА

ли люди вперше почули у Володиному виконанні "Червону руту" і "Водограй". До самої площі було не пройти. Її обступили сотні людей. З вікон медінституту, де на той час навчався Володя, визирали студенти, сонце сяяло у променях бабинею літа, а над Чернівцями лунали пісні Володимира Івасюка, що сидів на лаві під деревами — смерічками, ялинками (їх недавно викопа-ли і пересадили на інше місце) та розмовляв із дівчиною. Для камери він був недовсяжним. Увага операторів зосереджувалась на безпосередніх учасниках передачі, на Софії Ротару, скажімо. Вона співала пісню "Валентина". Співала натхненно, вражаючи. Подальший злет її тісно пов'язаний з іменем Володимира Івасюка.

Зі сходинки на площі я співав, пригадую, "Юність смerek, мов незрівнянний світ краси...". Оддалік стояли добре знайомі мені Валерій Громцев, Левко Дутківський, Марія Ісак, Софія Ротару, Василь Зінкевич, Василь Селезінка, Василь Стріхович. Останній, тон-режисер місцевої студії телебачення, першим записував на плівку пісні композитора Володимира Івасюка і всіх тих, хто був на площі. Через камеру ми несли глядачам світ не лише краси, але й своїх почувань і мрій. Багато хто з імпровізованої сцени передачі "Камертон доброго настрою" виглядав своє майбутнє. Не один пов'язував його з людиною, що все ще сиділа на лаві під ялинами. Отже, 13 жовтня 1970 року — це день народження "Червоної руті" і "Водограю", що дивно, пісні прозвучали одночасно, а визнання їх людьми було різне. "Червона рута" одразу затьмарила не лише "Водограй", але й інші пісні.

Після "Камертону доброго настрою" друге життя "Червоної руті" дав однійменний фільм режисера Романа Олексива. Це своєрідна стрічка з участю цілого сузір'я талантів нашого краю. На чільному місці стояв, звичайно ж, Володя, чимі піснями — "Я піду в далекі гори", "Водограй", "На швидких поїздах" — стали справжньою окрасою стрічки. А чого тільки варта його поезія до пісні Валерія Громцева "Залишені квіти"! Я ніскільки не обмовився

Подолаю свій шлях.
Хай летить до мети,
І легка моя путь —
Здогадались, мабуть, —
Нових друзів я хочу знайти...

Нарешті, у сінокошому серпні, учасники зйомок зібралися в Яремчі. Володя приїхав з нерозлучною гітарою, разом з якою він перейшов на одну мою фотографію. На композиторові джинси, синій спортивного крою светр. Володя стоїть у колі друзів, перед якими стелиться чарівний світ Карпат. Погляд його ледь замряний. Голова горділиво відкинута назад...

У Яремчі він часто наспівував одну мінорну французьку пісню. Інтерпретував її напрочуд вдало. Цю пісню співав він в автобусі, коли ми верталися зі зйомок. Співав, задумливо вдивляючись через заплакані від дощу вікна на присмирнілі гори.

Якщо дотримуватися строгої хронології подій, згаданим зйомкам передували наші зустрічі у Вишніці. До гірського райцентру він приїжджав ранковим поїздом, проводив з нами не одну годину. В результаті народилося чимало оркестрових пісень, цікавих задумів. Наприклад, пісня "Відлуння твоїх кроків", котру згадую я у хвилини душевного сум'яття. Заспівати її Володя запропонував Василеві і мені. Після прослуховування зійшлися на думці віддати твір моєму напарникові по сцені. Вона й прижилася в репертуарі Зінкевича.

З вишницьких зустрічей Володю пам'ятаю завжди веселим і переповненим задумами. Він носив при собі нерозлучний кавового кольору портфель, у якому, крім книг, зошитів, білого халата і стетоскопа, завжди лежав чистий нотний папір. Любив Володя свій портфель по-особливому. Завжди з якимось побожним трепетом клацав замком, витягаючи нові твори. Згодом придбав польський чемоданчик, але запам'ятався він чомусь менше, хоч теж вигойдував його задуми, супроводжував у дорозі. Не менше од валіз дорозі мені спогади про його появу в Будинку культури, ручкався і сів за стареньке фортепіано. Починав наспівувати...

Одного разу Володя приїхав до Вишніці як ніколи веселий, викликав нас з Василем з Будинку культури і дорогою мовив: "Ану, хлопці, послухаєте зараз..."

Володя сів на найближчу лавку і заспівав:

Ой зробив хлопчина та й дві красні
скрипки,
Розділив надвоє снів своїх красу...

Я не відривав погляду від обличчя композитора. Воно було одухотвореним і непроникним. За його настроїв більше промовляв голос — напрочуд міцний, сталевий і водночас ніжний та розлогий. Цей голос проникав у всі закопелки серця, оживав легендою і віддалявся-віддалявся, залишаючи по собі біль і терпкий щем.

Ділося нам зустрічатися, але жодного разу не бачив його за робочим столом у чернівецькій квартирі. Складалося враження, що Володя, вічно рухливий, палкий любитель мандрівок, ніколи не замикає себе у чотирьох стінах. Побувавши перший раз у помешканні, я щиро поспівчував йому. Жила сім'я Івасюків по вулиці Маяковського. У Львові йому теж випала вулиця з такою назвою. Телефонний апарат не переставав дзвонити. Добрі знайомі і люди, яких він часто і в очі не бачив, не давали йому спокою. Де тут було до праці!..

Цього разу Володя запросив мене і Василя Зінкевича. Сім'я Івасюків отримала нову квартиру, приводила її до ладу. Донедавна композитор негмамовно бігав по ґаздівству, шукаючи то замки, то шпаклівку, то фарбу, а тепер чекав нас із таємничою посмішкою.

— Так що, діду, треба їхати до Москви. Викликають на "Пісню-71", всесоюзний фінал. Під оркестр Силантьєва ти, Василь і я повинні заспівати "Червону руту". Аранжувати пісню доведеться мені особисто. Для великого складу не пробував ніколи, але треба...

Побачивши в наших очах радість і схвалення, Володя сів за свій рояль. Взяв ля-мінорний акорд.

— Отут, я думаю, — сказав він, — краще буде, якщо замість жіночого голосу

прозвучить гобой...

До Володі на квартиру ми приходили кілька днів поспіль. На телефонні дзвінки просто не зважали, поринувши з головою у роботу. На своєрідних репетиціях Зінкевич і я наспівували пісню, а він зв'язав оркестровку.

Майже усі оркестровки, до речі, Володя завжди писав сам. Кожну він сприймав, наче "уберю" людини. Часто любив повторювати: "Від того, як одягнеш пісню, значною мірою залежатиме її звучання". Йому як авторові легко було знаходити найпотрібніші шати. Особливо він полюбляв писати партії "для дерева", тобто для дерев'яних духових інструментів — гобоя, флейти, фагота. Під час наших репетицій на його роялі лежали також томи для оркестрування великих симфонічних творів. Вони ніби виявляли його давні наміри підкріпити свої знання консерваторською освітою.

До Москви вилітали ми грудневим холодним ранком. У літаку, тримаючи ноти на портфелі, Володя дописував оркестровку. До надсадного реву двигунів його пам'ять долучала голос флейти, гобоя, скрипок і... хвилювання, хвилювання...

На Буковині ми залишили справжню золоту осінь. Москва зустрічала снігом. Він збивав нас із ніг на аеродромі в Биково. Ледь дотягнулися до електрички. Впавши у крісла, полегшено зітхнули.

Фінал конкурсу "Пісня-71" зібрав чимало зірок тодішньої естради: Магомаєв, Хіль, Кобзон, Зікіна, початкуючий Лещенко... Десятки відомих імен. До участі у конкурсі допускалися навіть композитори без консерваторських дипломів. Тепер їм чомусь закрито дорогу. Через необдумане, як на мене, обмеження, скільки чудових пісень ми не почули взагалі або ж почули з непростимим запізненням.

Наш вихід на сцену. Ми з Василем з'явилися у білих, стилізованих гуцульських костюмах. Сліпуче сяяли прожектори. Телевізійні камери, наближення хвилюючої хвилини відчутно зв'язували поведінку. Та ще великий симфонічний оркестр. Після заключного голосу гобоя ми взяли перші ноти. Після конкурсу критика назвала наш виступ визначним. Володимирові Івасюку було вручено диплом лауреата фестивалю і мініатюрний рояль з написом "Пісня-71". Усім нам ще подарували метрові макети Останкінської вежі, де ми залишили один одному автографи. Це немеркнуча пам'ять про наше перше перебування у столиці.

Не минуло й року після виступу на "Пісні-71", як "Смерічка" на крилах "Водограю" і "Горянки" Левка Дутківського стала лауреатом Всесоюзного телеконкурсу "Алло, ми шукаємо таланти!". Йому передувала, до речі, не менш хвилююча для нас подія — півфінал у Чернівцях. Він проходив у Мармуровій залі університету. З мікрофоном у руках до Володі підійшов ведучий програми Саша Масляков. Композитор від хвилювання почав було червоніти, але швидко опанував себе:

— Вчуся в медінституті. Пишу пісні. Мій улюблений ансамбль "Смерічка"...

Володя говорив повільно, виважуючи кожне слово. Дехто пам'ятає, напевне, його інтерв'ю в телепередачі. Немає сенсу його повторювати. Залишається лише додати, що говорив він чистісіньку правду. Не загравав із глядачем. Дивуватися не доводиться, бо акторства він не терпів, хоч популярність серед шанувальників естрадного мистецтва, специфіка творчості композитора створюють відповідно сприятливий ґрунт.

Виступали ми також на заключному концерті "Пісня-72". Наш "Водограй" здобув популярність. Володі, з-поміж інших маститих композиторів, було вручено знайомий мініатюрний рояль — другу нагороду за участь у фестивалі всесоюзного рангу.

"Смерічка" на якийсь час згорнула свою діяльність. Здавалося б, мало запанувати затишшя, але то тільки здавалося. За ансамблем закріпилася слава першого ВІА України. Пісня і фільм "Червона рута" дали назву колективі Чернівецької філармонії на чолі з Софією Ротару. Через рік у Дніпропетровську виник ансамбль "Водограй", а про любов глядачів вже годі й говорити. "Смерічка" пустила в нашу землю, людські серця глибоке коріння.

З якогось часу обласна філармонія почала вести переговори з окремими учас-

никами ансамблю. Левко, Василь та я приватно з Вишницею не захотіли. На професійну сцену подалася лише Софія Ротару, яка включила до свого репертуару чимало наших пісень. Це, крім "Червоної руті", "Водограю", "Відлуння твоїх кроків", "Залишені квіти", "У Карпатах ходить осінь" Левка Дутківського, згодом надійшла черга і до "Двох перстенів", "Пісні...", "Двох скрипок".

Але спокуса "великої сцени" взяла всім гору. З першого квітня, після довгих "торгів" і обіцянок з боку тодішнього заступника директора філармонії Фаліка, "Смерічка" офіційно почала вважатися колективом філармонії. День сміху обернувся для нас майже плачевно. Жодна з умов не була виконана. Попри все, любов до мистецтва та можливість нести зі сцени кращі твори естради примусили забути про тимчасові труднощі. Ми спалили мости до повернення у Вишницю на самодіяльну сцену. Попереду були нові зустрічі із самотнім і талановитим композитором Володимиром Івасюком.

По довгій перерві Володя зустрівся зі "Смерічкою" у Києві, де ми готувалися до відповідальних концертів. Натхненний, як завжди з гумором, він любив смачно посміятись і своєю веселістю заряджав інших; споряджений ластами і підводною рушницею, затримався з нами, щоб показати кілька нових пісень, хоча його чекали у Бердянську, на батьківщині матері, батьки.

У Київській філармонії є дуже гарний старовинний зал і чудовий рояль, не знаю, який вигляд має той зал після реконструкції зараз, але коли Володя загравав нову пісню "Два перстені", він став у стократ краший. Ця пісня і понині у моєму репертуарі у віночку по-пурі на теми пісень "Смерічки". Там є і "Червона рута", "Водограй", "Золотоволоска", яку він чомусь не любив і завжди просив зняти її, не записувати на платівку, не співати на телебаченні, але на диво, ця пісня завжди подобалася людям, і понині приходять на сцену записки, листи, щоб виконати цю пісню або прислати ноти і слова.

Того ж літа в Криму проводив перший всесоюзний фестиваль "Кримські зорі", який пізніше перетворено у міжнародний, і на закінчення його до Сімферополя засмаглий, чорний як негр, приїхав Володя. Колектив поїхав додому поїздом, а я і Володя летіли літаком. Ми поспішали вулицями полуденного, спекотливого міста до філармонії, у прохолодний затишок залу, де було форміліано. На той час у мене було кілька задумів по вокалу, по манері виконання голосового діапазону, і я вдячний йому, що у скрутний момент одержав потрібну пораду і допомогу.

Раптом він своїми немусичними пальцями зробив стрімкий пасаж на фортепіано і заспівав нову пісню, яку я, на жаль, не заспівав:

Коли між нами не було нічого...

То був уже новий Володя. Відчувалася філософія як у віршах, так і у музиці, тонке відображення високих нюансів любові, переживань пронизувало твір невидимими променями справжньої поезії, поезії-музики.

Володя з сестрою Галиною перевелися на навчання до Львова. Наші зустрічі стали нечастими. Доля залишилася до нас прихильною. І він попросив нас допомогти в організації концерту для студентів Львівського медінституту.

Число 13 мала квартира у Львові, куди Володя невдовзі переїхав, вступивши до тамтешньої консерваторії і заодно закінчуючи медінститут. Незважаючи на свою так звану "нещасливість", воно не принесло студентові-композитору несподіваних прикрас. Навпаки, зі Львовом пов'язаний більш плідний період його творчості. Що могло дати навчання у Чернівцях? Одні неприємності. Його натура не вклада-

ся у звичні рамки вузу, надто вже "випирала" пристрасть до творчості. Нікому не секрет, що навіть до медінституту, крім людей, покликаних до медицини, приймають спортсменів і артистів, на різні необхідні випадки. Володя був приемним винятком, по-справжньому творчою людиною, якій наука давалася також легко. Це зможе підтвердити кожен з викладачів інституту, що зараз живі-здорові. Однак вчитися йому було важко. Вислів "у своєму краї пророків нема" спрацював безвідмовно. Популярність композитора і клопоти звичайного студента зжитися не могли, були добрим підґрунтям для заздрісників. Дехто аж надто ревниво дбав за честь вузу, замість любові і доброзичливості створював йому байдужість, а почасти і відверте глузування з покликання. А у Львові Володя чекали умови, сприятливі для закінчення інституту і вступу до консерваторії. Табличка з цифрою 13 на дверях його квартири вигідно підкреслювала "справжню турботу" про талант.

І ось під вечір ми виїхали у напрямку Галичини. Першою перешкодою на шляху був міст через бурхливий Черемош. Ни-

Володимир Івасюк та Софія Ротару під час концерту. Фото з музею Володимира Івасюка, м. Чернівці

нішнього мосту з Вишниці на Кути ще не було, транспорт, навіть пасажирський, йшов убрід. Ніколи не забути відчуття, коли переповнений автобус натужно долав дикий опір води, перевалювався з каменя на камінь і досить прозоро обіцяв перекинутися. Ще скоріше мав загложити двигун. Не одному з нас, як ми згодом дізнавалися, думалося: "Зупинись техніка посеред течії — прощай, щасливе майбутнє ансамблю". На щастя, все обійшлося гаразд, але шлях "Смерічки" потому був не з легких, схожим на дорогу через оспіваний Черемош.

Древній Львів зустрів ніби трохи похмуро. Згодом ми переконалися, що за його похмурістю, як у людей, ховається не підробна краса і велика щирість. Люди міста Лева зустріли наш виступ, ба ще раніше прибуття, несподівано приязно. Концерт проходив в академічному театрі імені М. Заньковецької. Ставлення львів'ян до ансамблю ми зауважили вже з того, що до зали було ніяк пройти. Перед дверима юрилися сотні людей. На сторожі нашої безпеки стояв наряд міліції. Вдавалися до службових заходів. Любов до улюблених артистів прокладала дорогу ще не через такі "пробки". Ця любов часто супроводжувалася дружніми оплесками. Концерт, що називається, пройшов "на ура". Наприкінці спалахнули справжні овації, особливо після того, коли на сцену вийшов Володя. Вдячність публіки невдовзі змусила взагалі забути про тимчасові наші труднощі. Це

найвища оцінка, яку тільки може бажати собі служитель сцени. Вона не зрівняється навіть з найвищими відзнаками і захвалюваннями преси.

Не можу не пригадати виступ "Смерічки" після присвоєння їй обласної комсомольської премії ім. Героя Радянського Союзу Кузьми Галкіна. 1972 рік. Звітний концерт з нагоди знаменної події. Проведення його пропонувалося в актовому залі університету. Ще задовго до концерту п'ятачок по сусідству був заповнений ущент. Найбільш енергійні шанувальники "Смерічки" рвуться у двері. Чергові з обкому комсомолу розгублені. Зал не може вмістити навіть п'ятої частини бажаючих. Якись спритники почали дертися на другий поверх, аби проникнути всередину через розбите вікно по водостічній ринві. Досі не пам'ятаю яким чином, все-таки мені вдалося пройти крізь двері. Найкраще було, звичайно, сховатися у тиші роздягальні. Відносний, звичайно, бо зовсім поруч інструктор обкому комсомолу викликав наряд міліції, а наша чергова адміністратор ще не приїхала, та чи допомогла б і вона навести порядок. Відсутність квитків і малі розміри залу — навряд чи такі аргументи поділяли б на бажаючих потрапити на концерт.

Невдовзі у засклені двері службового входу постукав розпашілий Володя Івасюк. Не знаючи його в обличчя, чергова навідріз відмовилася його впускати. Довелося все пояснити. Композитор зайшов до середини без жодного гудзика на пласці. Сестра Галя стукала йому крок у крок. "Що ж то діється, діду — запитав він зі своїм традиційним зверненням, — так, чого доброго, солістів навіть не пропустять. Ви всі у зборі?".

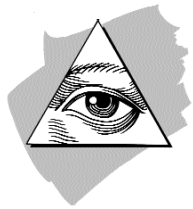
Невдоволення у голосі не було. Володя радів прихильності глядачів, але не тією радістю, яка заважає людині бачити різницю між прихильником "за переконаннями" і "за модою".

Володимир Івасюк був переконаний, що справжня цінність ансамблю перебуває у прямій залежності від тривалості глядацької любові. Ділив публіку на секундних і справжніх, котрі не відкидаються від улюбленого колективу навіть тоді, коли загаль скидає його з п'єдесталу, на який сам же і зніс. До творців сценічного дива прихильники часто ставляться сліпо. Ці прихильники приходять і пропадають, до зали веде кожного менше потяг, більше — мода, тотальне визнання або ж випадковість. Вмостившись зручніше у кріслі, вони хочуть — і край тут! — чути лише те, що їм до вподоби, не роблячи

знижок, але Володя ніколи не йшов і не радив нам іти на компроміс із глядачем. Передусім — мистецтво. А воно — річ примхлива, виключає з себе "золоту серединку", названу кимось рятівною.

Володимира Івасюка визнавали як талановитого композитора і водночас любими. Не кожному дано поєднувати в собі часто діаметральні поняття. Йому вдавалося. Його оголошували "улюбленим", але він особисто такого підходу не сприймав. Шануючи любов і похвалу людей, яких цінував, автор "Червоної руті" досить поблажливо ставився до ажіотажу збоку. Володя добре знав про жорстокість глядача. Застілля, зустрічі, компліменти і часте зловживання спиртними напоями позначаються неодмінно на вимогливості до себе, призводять до переоцінки власних можливостей. Поволі ідея втрачає непересічні якості і прописується в межах досяжності. Непростимо боляче, коли поблажливості і вино взаємозв'язані.

...Що ж то робиться, діду? — промовив Володя, потираючи синець під лівим оком. Обернувшись до сестри, він додав, — ось тобі, Галя, і "Смерічка"! Ти коли-небудь сподівалася на подібне?!...". Це був не тільки успіх "Смерічки". Можливо, лише на третину. Дві частини його Володя міг приписати собі, своїм пісням, за які часом одержуєш синці і втрачаєш гудзики...

Продовження. Початок у ч. 39 (2001 р.), ч. 2, 7—9, 11, 13—18, 20, 21, 23, 25—27, 29, 30, 35, 36, 39, 44—47, 49 (2002 р.), 3 (2003 р.)

Розмірковуючи про розвиток світової культури як системи, складовими якої є національні культури народів великих і малих, раптом спохвачуєшся, що твій пильний погляд назад у далеке минуле вихоплює неймовірну мозаїку немислимого майбутнього. І раптом спливає в пам'яті сенція божєвільного генія Ніцше: "Ми відновлювали людину, але коли ця істота постала, вона виявилась мало подібною до людини".

І досить пригадати гулаги та освенціми, аби впевнитись у правоті його суджень. Тотальне панування зла в певні відрізки минулого сторіччя роблять проблематичними можливості плекання особистості, збереження уламків культур, її сегментів, а отже, і мов у часи нових історичних викликів...

Здавалося б, що слідом за сумнівом має прийти і розпач, адже існуюча свобода для людських пристрастей, хаос політичний, розокремленість людська найчіткіше проявляють себе у тих проблемах, які обговорюються на найвищих рівнях з періодичністю в 10 років у Ріо-де-Жанейро та Йоганнесбурзі. Відомо, що протягом тривалого часу посередником між людиною і Богом була мова. І тривалий час філософи і філологи, спільно з теологами, обговорювали питання, чи спроможен розум, подолавши мову, зустрітись з самим Богом. Бо, стверджували вони, доторкнутися до основ буття, до Бога, можна лише за умови мовчання мови. Не просто через мовчання, а мовчання мови...

Відомий російський філософ Олексій Лосєв заперечив цю спробу, назвавши мову проявом безкінечного в кінцевому, "нетварного в тварному", підкресливши, що ім'я Господнє є іменем іншого імені, своєрідною містичною силою, енергетичними порогом, а точніше, сходиною, ставши на яку, бачиш ширшу перспективу. І слово в цьому сенсі стає межею людських проявів Бога, "всім можливим накресленням і зображенням його". І ці висновки надзвичайно актуальні і мають стосунок до обговорюваної проблеми, проблеми мови як засобу самоідентифікації. Сама актуальність полягає в тому, що ми вступили в нову добу, що зветься добою глобалізації, добу штучного конструювання і Бога, і світу. І кризу історичного християнства, "широго", "наївного" або ж "сердечного", — ми не можемо не обумовлювати наступом культурного політеїзму, поглибленням розпаду духовної сфери на сегменти (самодостатні!), наступом науки з її істиною, наступом псевдомистецтва з його псевдозначимістю, наступом педагогіки з її демократизмом. Але будь-який раціоналізм та логізм, на які опираються апологети нового світогляду (Novus ordo), спростовуються повнотою досвіду психічного, чуттєвого, духовного, морального, містичного та магічного, що сконцентровано в кожній національній мові. І ця повнота життя можлива для кожної особистості лише за умови національної самоідентифікації через рідну мову.

Нинішній мультикультурний світ створює певну глобальну напруженість, що є природною реакцією на уніфікацію, на нівеляцію як великих етнічних угруповань, так і окремих індивідуумів.

Нова всесвітня якість досягається зведенням до єдиного знаменника величезної кількості мов та культур, що постали з початкових. Адже, будучи на різних стадіях розвитку у своїх окремих сегментах, колись розсіяна первісна спільнота, яка нині утворює вже нову всесвітню якість, невідворотно потребує синхронізації всіх внутрішніх процесів у рамках світової спільноти з позиції вже нового світогляду. Отже, "оновлення принципів співжиття" як у рамках окремого українського суспільства, так і за його межами за існуючих тенденцій є для української ідентичності питанням життя або смерті.

Відновлення й остаточне усвідомлення своєї ідентичності (через мову) буде не тільки основою розвитку нашого суспільства,

що безпосередньо концентрує культурний геном первісної циркумпонтиської спільноти, але в недалекому майбутньому може дати надію на рекреаційний сценарій розвитку світу взагалі.

Питання ідентичності не є суто внутрішнім питанням лише українців. Багато етносів перебуває під потужним впливом різновекторних сил. Процес самоусвідомлення довготривалий і можливий лише за умови відродження національних мов. І чому, власне, проблема самоусвідомлення ще й подосі стоїть на порядку денному, якщо глобалізація формує вже новий світовий економічно-політичний та квазікультурний ландшафт? Глобалізація є не чим іншим, як **торжеством** цивілізації над культурою. Цивілізаційна потуга дає можливість проектувати себе в планетарних масштабах, з відповідними стандартами, світоглядом та інтенсивною нівеляцією національних характеристик, а отже, і стиранням гумкою мовних відмінностей. Проте ми забуваємо і про зворотний світовий рух, що набирає

декомпозиція культури, деактуалізація імен, довільне реконструювання та інтерпретації класичних творів руйнують культурні і мовні підвалини. Комерційні інтереси превалюють над цінностями. Проте поруч з цим ми зауважуємо нові імпульси і соціальної творчості, зміну соціокультурних очікувань, нове переосмислення стосунків людини і Бога, індивідуальну активність, легалізацію нових кадрів буття (чи то у вигляді кришнаїтських спільнот, чи дзен-буддистів, чи новоевангелістів).

Олександр Неклеса стверджує, що ми є свідками того, як змішуються часи, змішуються цивілізаційні досягнення зі здичавінням, що витворюється четвертий синкретичний стан суспільства — альтернативна квазіцивілізація, в якій людині буде надана можливість власною свободою розпоряджатися свавільно, одночасно зазнаючи небувалого гноблення...

Усе це є не чим іншим, як реальною альтернативою християнській цивілізації. Чи ми її приймемо?

Фото Т. Карлінської

Павло МОВЧАН ВИТОКИ

турбулентного характеру, втягуючи неординарну масу, — рух антиглобалізму.

Як каже відомий політолог О. І. Неклеса, "антиглобалізм стрімко заповнює певний вакуум, що утворився після антифашизму, антикомунізму, антиімперіалізму... І цей рух є своєрідною емоційною відповіддю не маргіналізм чи анархізм, а значної частини світової спільноти "на культурний шок нового світу", на визрівання в ньому певних тенденцій і політичне підсилення правих та ультраправих консерваторів в Європі, є безумовною реакцією на глибини цивілізаційної кризи. І до соціальних флюїдів, що живлять антицивілізаційні настрої, долучаються суто національні — тих етносів, які не бачать своєї перспективи в загальносвітовому процесі уніфікації і витворення нових ідеологем про різні групи світів: 1-го, 2-го чи 3-го... Той код управління світовими процесами, як знеосіблена транснаціональна система корпорацій, геокономічна, що вибудувала "грошовий лад", затримує і культурну, а відтак і мовну сферу. Інтелектуальний, культурний, мовний ресурси стають матеріалом, сировиною для комерційної квазікультури. І стратегічною метою як окремого індивідуума, так і всієї національної спільноти є не пізнання змісту життя, пізнання Бога, про що ми говорили на початку, а її системною організацією. І відповідно зусилля індивідуума сфокусовані не на набуття повноти особистості, — а це, як ми зазначали, можливе лише в рідній мові, — а "на розширення простору власної актуалізації", на "еґоїстичне захоплення духовного простору, внаслідок чого культурний спадок людства перетворюється на компоненти еклектичного трансформера б la Lego, а сама людина набуває нову якість свідомості — кліпову". Інтенсивна

Значною мірою це залежить і від нас.

Або ми подолаємо російські шовіністичні тенденції, що є панівними в Україні, і дамо можливість реалізуватись українській культурі через виповнення відповідного етнічного простору українським словом, або ми разом з "старшим братом" будемо поглинути квазіцивілізацію.

Смерть нації настає, коли мова відлучається од неї, коли — за Вернадським, — простір відокремлюється од часу. Адже саме в мові, в слові, — і простір, і час, і історія, і безвічність. Простір з іменням Україна — це не те саме, що Україна в часі. Наші диспорники й нові українці знають, що бути в часі (поза батьківщиною) — це не те саме, що бути і в своєму просторі. Відомо, що Космологос є співвідношенням етносу з ландшафтом, який його вміщає: втрата цієї взаємозалежності спричиняється до втрати спершу одного і другого, а за тим втрачається і національна пасіонарність. І найкращою ілюстрацією цього є доля індіанців в Америці чи аборигенів в Австралії.

Порушення демографічної гармонії спричинялося часто до катастрофічних наслідків для цілих мегаполісів. Історичний приклад: у давній столиці Єгипту Олександрії колись жило 50% греків, 40% іудеїв, а решта припадала на всіх інших, у т. ч. і на тубільців. Де та Олександрія? Або де той Карфаген, у якому були різючими демографічні, етнічні перекося: чужинців було більше, ніж аборигенів?

Зміна дискретних систем (біоценозу) на жорсткі призводить до вакууму. Про це знають фізики. І витіснення чужою мовою рідної так само має печальні наслідки. Бо мова (чужа) опановується поверхово. І самоідентифікація як неодмінна умова людського буття перетворюється на самозречення.

Історичних аналогів підміни дискретних, тобто природних систем, штучними предостить. Ось хоча б узяти історичну спробу О. Македонського створити на завойованих ним територіях з еллінів та місцевої людності новий, єдиний, великий етнос. Для цього, як відомо, він одружив кількасот своїх офіцерів-македонців на осиротілих доньках перських вельмож. Його імперія як субнаціональна система розлетілася, етнічний конгломерат існував не довше півстоліття. З такими ж наслідками в колишньому Союзі творився новий "советський человек" як одиниця виміру єдиної політичної нації. Загальнонаціональний смисл існування реалізується в межах власної культури, і лише в ній. Саме культура та, відповідно, мова є способом вираження національної ідентичності та виявленням сенсу буття народу, в ній, єдиній, відбувається і національна ідентичність, і національне призначення: бути собою...

Колись великий Борхес зазначав, що кожна мова є "абеткою символів, вживання яких передбачає певне спільне зі співрозмовником минуле і майбутнє". Проте лише в культурі зберігаються всі актуальності для всіх поколінь, що сприяє постійному самовідтворенню людства.

Відомий російський богослов Павло Флоренський стверджував, що слово — синергетичне, що воно є методом концентрації, що в мові, як у фокусі, збирається вся історична воля нації. "Разом зі словом, — казав він, — вимовленим мною, просувається, прохромлюється в простір моя сконцентрована воля, сила моєї зосередженої уваги...". Вимовлене слово, обернене до іншого, вривається, входить у його психіку і пробуджує тут цим напором великої волі цілої нації необхідну реакцію, примушуючи іншого співпереживати, співчувати...

І тут я побіжно затрону природу слова, його структуру, щоб зрозуміти, чому асимільовані нації користуються чужими мовами

Слово трискладове: 1) фонема (звукова одиниця); 2) морфема (сутність, субстанція); 3) значення слова, оболонка його, змінюється, значення якого виокремлюється в контексту. В Святому Писанні є аналогія поміж словом і сім'ям

існа будова нашого організму така, що передбачає глибокий зв'язок поміж народженням фізичним і духовним, яке в свою чергу передбачає опанування мовою: ма-ма, о-са... Ми часто кажемо, що це лишень слова. Якщо звуковий бік слова, тіло його, є ефемерним, то душа слова означає щось, що утворює розрив поміж тілом і душею слова.

Слово як символ лежить поза межами раціоналістичного тлумачення. Отже, кожне слово значно багатше, ніж воно є саме по собі. "Кожне слово, — зазначає П. Флоренський, — є симфонією звуків, має величезні історичні нашарування і приховує в собі цілий світ понять. Про історію кожного слова можна написати цілу книгу. І на кожному слові лежить відбиток величезної історії".

Тому мова є такою реальністю, що переважає саму себе.

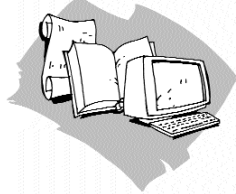
Симеон Богослов сказав: розум, який не продукує слів, не спроможний сприйняти інших слів.

Біблійний цар Давид — відказав силачу Голіафу:

— Ти виступаєш з мечем, а я виступаю з іменем Господнім.

Тобто Словом.

Далі буде.

РІК РОСІЇ РОЗПОЧАВСЯ МІТИНГОМ

Закінчення. Початок на с. 1

московським більшовицьким режимом, на національні історичні, патріотичні назви.

2. Забезпечити конституційний статус української державної мови в Україні, починаючи з владних кабінетів, вищої школи та шкільних і дошкільних закладів.

Випрацювати Концепцію державної мовної політики України і прийняти новий Закон «Про державну мову в Україні».

Створити Державний комітет з мовної політики як спеціалізований орган.

3. Забезпечити належне функціонування державної мови в інформаційно-культурному просторі, усіх сферах суспільного життя.

4. Очистити український інформаційний простір від низькопробної чужої продукції, заборонити в Україні поширення порнографії, пропаганди насильства та розпусти.

Вважати неприпустимим і аморальним в умовах дедалі зростаючого зuboжіння українського народу фінансувати за рахунок людських коштів підтримку зарубіжних проектів, особливо мистецько-культурних програм, що приносять шкоду українській справі.

5. Очистити вулиці міст, передусім — столиці України, від чужомовних вивісок та реклами.

6. Встановити пам'ятники видатним історичним діячам України — Івану Мазепі, Симону Петлюрі, Павлу Скоропадському, Олені Телізі, В'ячеславу Чорноволу.

7. Унеможливити втручання адміністративних апаратів влади та олігархічно-злодійських кланів у діяльність ВР України.

8. Зобов'язати Генеральну Прокуратуру та слідчі комісії Верховної Ради довести до результативного завершення справи щодо вбивства В. Бойка, В. Гетьмана, В. Чорновола, Г. Гонгадзе та інших політичних діячів і журналістів.

9. Припинити політичні спекуляції навколо сфальсифікованої Переяславської угоди, яка стала закріпаченням української нації російською імперією.

10. Підтримати на державному рівні Всеукраїнський громадський рух за створення в Україні Помісної Української Православної Церкви.

11. Припинити втручання офіційних осіб Росії у внутрішні справи України.

За неодноразові втручання у внутрішні справи України оголосити персоною «нон-грата» Посла Російської Федерації в Україні В. Черномірдіна.

12. Зважаючи на невиконання зарубіжними державами своїх зобов'язань перед Україною та з метою національної безпеки повернутися до розгляду питання про відновлення ядерного статусу України.

13. негайно ліквідувати іноземні військові бази в Україні.

Прийнято одностайно
22 січня 2003 року.

Олександр СОЛОНЕЦЬ

ДО 135-РІЧЧЯ «ПРОСВІТИ»

Закінчення. Початок на с. 1
неабияк непокоїть неприкриті зросійщення українського інформаційного простору, деградація культури та соціального статусу громадян. Що «Просвіта» може протиставити цій повені денаціоналізації України? Яких заходів уже вжито?

— Про зросійщення державного інформаційного простору, на жаль, подбала сама держава, залишивши в своєму користуванні лише 3,8% радіотрансляційних засобів. Решта — у приватних, далеко не патріотичних руках. До того ж нещодавно збудована під Москвою радіотрансляційна станція цілодобово покриває майже всю територію України. Протиставити сучасним технологіям денаціоналізації можна тільки високу національну свідомість, а ідеології пасивності й покори — просвітянську злагоженість і наступальність у відстоюванні своїх конституційних прав. Ясна річ, що й Верховна Рада мусить відчувати повноту відповідальності за тенденції антидержавності. Якщо б держава своєчасно подбала і про контроль інформаційного простору, і про національно-патріотичне виховання молоді, то ситуація нині була б зовсім іншою. Адже формування національної гідності, гордості за свою державу, народ — невід'ємна риса будь-яких державотворчих зусиль. Якщо цього немає, то й держава не матиме жодних перспектив у сучасному світі. Така елементарна логіка виживання кожного етносу — держава тільки засіб. Зважаючи на драматичність ситуації, роз-

роблено конкретний план діяльності «Просвіти» на 2003 рік, акцент якої переноситься на організаційно-просвітницькі заходи. Тому відразу ж і зазначаю: досить надати потрібної ваги здійсненню громадського контролю за дотриманням лише мовного законодавства у сфері культури, освіти, торгівлі, транспорту тощо, і ми одразу виграємо в якості. Звичайно, не скрізь. Але, згадавши демократичні традиції Слобожанщини, заселеної тими ж галичанами та подолянами, мусимо дійти до серця кожного українця, переконавши його, що бути патріотом дуже вигідно. Досить поглянути на світ пильніше — там,

Микола

НЕСТЕРЧУК ІДЕОЛОГІЯ ПАСИВНОСТІ

де при владі патріоти, держави прогресують. Хіба ж не це бачимо в Росії чи Польщі?!

— **Отже, й відповідальність просвітян за кожну конкретну ділянку роботи має значно зрости?**

— Безперечно! Маємо усвідомити, що всі ми причетні до реалізації Указу та Розпорядження Президента «Про заходи щодо підтримки розвитку науково-просвітницької діяльності громадських організацій» від 16.05.01 та «Про заходи щодо подальшого

вдосконалення системи патріотичного виховання молоді» від 29.06.01 р. Приклад міськдержадміністрації Києва, котра розробила ґрунтовний план підвищення культури мовного клімату в столиці, мусять наслідувати скрізь. І

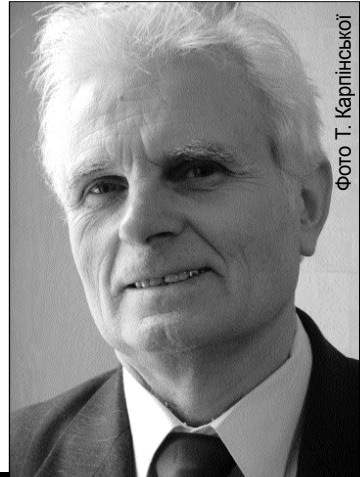

Фото Т. Карпінської

нах, аби домогтися належної поінформованості громадян про згадані напрямки державної політики та реалізації конституційних заasad. Але в жодному разі не маємо покладатися в цій справі на інерцію, на сумлінність офіційного чиновництва — тільки на власні сили, на живу просвітянську ініціативу.

— **Підготовка до 135-річчя «Просвіти» теж, мабуть, накладе певний відбиток на окреслену діяльність?**

— Авжеж що так. Але окрім просвітянського ювілею, цей рік дарує нам визначні дати народження: Олесь Гончара, Євгена Плужника, Йосипа Сліпого, Анатолія Вахнянина, Василя Сухомлинського, Гната Хоткевича та ін., що також спонукають до осмислення історії та майбутнього «Просвіти». Належну роль тут покликані зіграти періодичні видання ВУТ «Просвіта», яких маємо по-

видати, щоб вони повинні були не тільки, а головне, мали б одну мету — продати і купити. Але якщо вміло й винахідливо протиставити їм усе те прекрасне і неповторне, що зберегла українська мова, культура, якщо докласти всіх зусиль, аби донести слово про невмирущість української душі нашій молоді — у найдоступніших сферах її буття, ми переможемо. Іншого просто не дано.

Розмовляв
Віктор ГРАБОВСЬКИЙ

ЄВШАН-ЗІЛЛЯ

У зросійщеному на-східнішому обласному центрі України — Луганську — на жаль, зовсім небагато навчальних закладів, які не лише словами, але й на ділі утверджують національну ідею, сприяючи святій справі виховання любові до своєї Батьківщини в наших юних співгромадян. Одним із таких осередків українського життя є середня школа № 59, утворена близько десяти років тому в новому житловому масиві, розташованому на березі річки Вільхівки на південному заході міста.

Будь-яка добра справа завжди починається з організатора, провідника. Таким ентузіастом українства в цій школі є її незмінний директор, а нині — ще й депутат міської ради Юрій Васильович Принь, який не лише зробив школу україномовною (поступово всі перші класи стали набиратися українські), але й організував створення на базі 5—9 класів куреня козацат ім. Петра Конашевича-Сагайдачного. Учні глибше вивчають історію України та рідного краю, звичаї й культуру українського народу. Завдяки козацькому куреневі створено для школи гімн (співається на музику ві-

домої пісні), який починається словами:

**“Гей, шуми,
Вільхівко рідна,
Сагайдачний,
оживай!”**

Першу в обласному центрі україномовну школу добре знає вся патріотична громадськість Луганська. У стінах СШ № 59 відбувалося чимало загальномісь-

ких культурно-просвітницьких заходів, громадських читань та конференцій, зокрема, до Дня пам'яті Героїв Крут, Шевченківських свят, Дня Матері, Свята Українського козацтва. У проведенні цих заходів Юрію Васильовичу постійно допомагають його колеги — голова шкільного просвітянського осередку Олена Олександрівна Іщук, вчителі української мови

та літератури Єлизавета Іванівна Колесникова, Олена Вікторівна Кодус та інші. Вихованці школи неодноразово ставали лауреатами організованих «Просвітою» міських конкурсів на найкращу доповідь на літературну та історичну тематику. Багато випускників цієї школи тепер успішно навчається в педагогічному університеті.

Активна й наполеглива діяльність Ю. В. Приня на ниві української справи, його співпраця з парафіями Українських Церков не завжди подобалася керівництву міського відділу освіти. Але, попри утиски з боку начальства, Юрій Васильович і сьогодні продовжує розвивати та зміцнювати осередок українського слова й патріотичної думки. Зокрема, він домігся від міськвиконкому виділення школі комп'ютерів, а ВУТ «Просвіта», сприяючи діяльності одного з провідних осередків східного регіону, надало в користування СШ № 59 ризограф.

Одним з останніх заходів, проведених у школі з ініціативи Юрія Васильовича при участі обласної організації УРП «Собор», стали урочисті

читання, присвячені Дню української писемності та мови, на яких виступив народний депутат України Левко Лук'яненко.

Ю. В. Принь намагався не обмежувати свою патріотичну роботу стінами рідного навчального закладу. Разом із директорами ще двох шкіл Юрій Васильович створив Асоціацію україномовних шкіл Луганська, одним із завдань якої є підготовка пропозицій на сесії міської ради щодо впровадження української мови та національної ідеї в освітні установи.

Свідомі українці Луганська сподіваються, що вогонь державницького чину, запалений у школі, керований Ю. В. Принем і освячений безсмертним ім'ям Петра Сагайдачного, пошириться на інші осередки суспільного життя міста. А чи утвердиться національний зміст у державотворенні на крайньому сході України — залежить насамперед від молоді, якій жити й творити на цій землі.

Юрій КИСЕЛЬОВ,

голова Луганського міського об'єднання Товариства «Просвіта»

Побачив, що редколегію зацікавила запропонована тема, тож надсилаю дещо з основних концептуальних положень філософії Колохреста.

Молодь, та ще й в селі, попервах не цікавить вся ця “хвілосохвія”, її приваблює прикладна, практична сторона бойового мистецтва. Протягом 5 років проводили заняття в залі і на стадіоні. Незважаючи на наші примітивні умови і нерегулярність тренувань, дехто з учнів досяг досить непоганого рівня, на якому вже з'являється зацікавленість і філософією. Дещо з практичного і теоретичного доробку записував. Назбирався матеріал, може, й на брошурку чи книжку. Може, колись настане час і для появи книги про Колохрест. Та, мабуть, буде це не скоро. А на сьогодні добре, що є “Слово Просвіти”, де можна вже тепер прочитати багато цікавого про наше, народне.

Пропоную до друку першу частину концептуальних розробок філософії Колохреста.

БОЙОВЕ

Над сенсом життя задумується кожна людина. Одним вдається його швидко віднайти, використовуючи приземлені категорії повсякденності. Інші шукають його довго і ґрунтовно в глибинах філософських умовностей чи в космосі духовних ефемерностей. Кожен знаходить свою відповідь, яка зводиться до загальної формули — сенсом життя є саме життя, а для Людини Розумної це ще й самопізнання в процесі пошуку сенсу життя.

На шляху самопізнання приходиться розуміння неможливості існування Абсолютної істини. Істина — це фотографія, констатація, точка зору в даний момент, з даного місця, в даній сітці координат, якраз посередині між крайніми полюсами явища чи предмета, об'єкта чи суб'єкта.

Самопізнання можливе в простішій чи складнішій, ціліснішій чи фрагментарній системі розуміння.

Колохрест і є однією з таких систем розуміння.

ЗБЕРЕЖЕННЯ СВІТОВОЇ ГАРМОНІЇ ПОЛЯГАЄ В ЗБЕРЕЖЕННІ ВРІВНОВАЖЕНОСТІ АНТАГОНИСТИЧНИХ ПОЛЮСІВ СВІТУ — це головний філософський постулат Колохреста. Практика Колохреста передбачає відновлення рівноваги, відновлення гармонії. Наприклад, в підібраних за законами краси предметах ікебани чи натюрморту хтось зробив перестановку чи заміну, припустимо, одних квітів чи посуду на інші, покидав їх абияк, вніс дисгармонію, створив хаос. Повернути все на свої місця, відновити красу — це завдання Колохреста. Перебувати по-

ЗЕРНА КОЛОХРЕС-

середині між Добром і Злом, між Правдою і Кривдою, між позитивним і негативним, повернути назад, віддзеркалити ту саму якість і в тій самій кількості, з якого б полюсу вона не надійшла — це і є мистецтво Колохреста. Іноді буває важко розібратися “зле” чи “добре” те, що тобі дали. Віддай, поверни те саме — це і буде чином (актом) Колохреста. З цього випливає, що “Добро” і “Зло” — сутності не якісні і не кількісні, а векторальні, бо визначають напрямки і способи дії, після якої очікується якийсь результат, а не характеризують саму дію. Зло, яке не зупиняють, розростається і стає все більшим. Безкарність сприяє посиленню зла. Але відповідь на нього має бути “дзеркальною”, тобто адекватною, бо помста, як правило, засліплює месника і він віддає більше, тобто сам творить зло. Асиметрична відповідь приводить до дисгармонії. Надлишок, як і нестача, порушують рівновагу. Надлишок “Добра” перетворюється на “Зло”. Самі по собі дії, явища, рухи, думки — нейтральні, і стають добрими чи злими в залежності від векторальної направленості. Ті самі слова, можуть бути позитивно чи негативно сприйняті в залежності від того, як і коли, де і кому, з якого приводу будуть сказані. Біблійна сентенція “на зло, ворожість відповідай любов'ю” не пропагує протиприродного, мазохістського збочення, а навпаки, пропонує нормальну, здорову реакцію — направлено на тебе зло зустрінь

направленим на себе добром, тобто захищайся, дай відсіч нападнику. З квіткою говори мовою квітки, а з вовком — вовчою мовою. На атаку відповідай контратакою, на удар — контрударом, на захват — контрзахватом. Веди себе адекватно в оточуючому світі. До тебе жорстко — і ти жорстко. До тебе щиро — і ти зі щирістю. Тебе цінують в шокі — і ти цілуй. У поєдинку з рівним собі не варто підставляти під удари обидві щокі. Біблійний вислів “якщо тебе вдарили по лівій щокі, підстав праву” багато кого з молоді збиває з пантелику. Робиться неправильний висновок, що християнство — це релігія мучеництва, рабської покорі, мазохістських страждань. Лише людина, яка на порядок сильніша від суперника може дозволити собі підставити під удар праву щокі, отримавши перед цим по лівій. Таким чином, ця людина карає нападника, демонструючи йому його нікчемність. Тому згаданий вислів насправді не є закликом до теллячої сумирності, а лише до фізичної і духовної досконалості. Жорстокість світу — це всього лише прояв природної ентропії. Не досить сильний, підставивши щокі, стане слабким, слабкого взагалі знищать. Життя — це постійна боротьба, і найбільшою нагородою переможецю в ній є саме життя.

Будь-який об'єкт чи суб'єкт світу можна зобразити в формі кібернетичної моделі, обов'язковими елементами якої мають бути канали отримання і вида-

фото О. Кутлякметова

лення енергії, інформації, матеріального чи іншого субстрату. Процес отримання, взяття, накопичення в Колохресті — це Коло. Зворотний процес — віддавання, повернення, викидання — це Хрест. У бойовій практиці до Кола належать способи і прийоми захисту: підставки-блоки, звільнення від захватів, ухиляння; а до Хреста — способи і методи контратаки: удари, захвати, кидки, больові прийоми.

Образна метафора для кращого розуміння: до ба-сейна приєднано дві однакові за формою труби, але по одній вода вливається, а по другій виливається з нього. Тобто вони забезпечують різні напрями (вектори) руху води. Так і в практиці бойового мистецтва зовні якийсь технічний прийом чи рух виглядатиме однаково (наприклад, енергійне викидання руки вперед), але в одному випадку він належатиме до Кола (захисту), а в іншому до Хреста (контратаки). З погляду Колохреста ідеальний поєдинок складається з єдиного прийому, який має три фази (3 Дерево). Перше Дерево — це Атака противника, її оцінка і осмислення. Друге Дерево — це Коло, спосіб приймання, конденсації енергії атаки,

захисні дії. Третє Дерево — це Хрест, контратака, адекватне, “дзеркальне” повернення енергії атаки, спосіб нейтралізації, врівноваження атакуючого вектора. Найчастіше кожна з фаз (кожне з дерев) представлена окремим рухом. Та можливі випадки, коли майстерність лицаря дозволяє фазу Кола і Хреста об'єднати в одному русі. Іноді висока майстерність дозволяє козаку обійтися однією фазою — Хреста, коли контратака не дала змоги звершитись Атаці противника.

Насамкінець побажання нашому козацькому народу словами “Думи про Колохрест”.

*“...І хай кожен віру має,
що все лицарство
славне українське
в коло посідає і душі
свої козацькі
хрестом возз'єднає...”*

Віктор ОХРИМЕНКО,
наставник Школи Колохреста, с. Холми Чернігівської області

ПОДІЇ

НОВЕ ПОЛІТИЧНЕ ОБ'ЄДНАННЯ КОЗАКІВ

19 січня 2003 року “Українське козацтво”, чий імідж паралельно з іміджем “гетьмана” Івана Біласа після чергових парламентських виборів падає в арифметичній прогресії, зробило гучну заяву про створення всеукраїнського політичного об'єднання з претензією на назву “Свобода і Честь”. Можна було б запідозрити пана “гетьмана” Біласа у хвилі радикалізму й у створенні конкуренції всесвітній скінхедівській організації “Кров і Честь”, яки... не наступні президентські вибори. А вибори для “Українського козацтва”, як відомо — пік фінансово-політичних операцій із козацьким брендом. Пам'ятаємо ж останні президентські вибори в Україні, коли “ярий опозиціонер і націоналіст” генерал-майор Білас раптово стає генерал-лейтенантом і наближеною особою Леоніда Кучми, знявши при цьому свою кандидатуру та козацький бренд на користь діючого Президента. Пам'ятаємо і останні парламентські вибори, коли пан Білас здійснив успішну фінансову операцію, продавши “Українське козацтво” виборчому блоку “ДемПУ—Демсоюз” за третю позицію у списку. Між іншим, “демократичне” рішення великої ради козацтва про входження у блок приймалося 19 січня... але минулого року.

Цього ж року пан Білас вирішив, мабуть, зіграти на християнських почуттях — Святе Богоявлення і Хрещення Ісуса Христа, бо підсумки прес-конференції, на жаль, не потішили “розкайням” чи опозиційністю “Українського козацтва”. Можливість співпраці “Свободи і Честі” з “Нашою Україною” прозвучала як політичний реверанс чи конкретна фінансово-політична пропозиція пана Біласа Віктору Ющенку... Залишається відкритим питання: хто купить козацький бренд на наступних президентських виборах — опозиція чи влада? І кого вкотре пан Білас ризикне “кинути” у потрібний момент?

• **Олександр СОЛОНЕЦЬ**

ПАМ'ЯТЬ

22 січня виповнилося 200 років від дня смерті Кирила Розумовського, останнього гетьмана України (1728-1803)

У роки правління останнього гетьмана Лівобережної України Кирила Розумовського культурне життя в Україні було насиченим. Його часи називали “золотими” навіть кріпосні. А його природжена прихильність до музики, освіти, що була здобута на Заході, спричинили до того, що більшу частину своїх грошей він витратив саме на музичні починання.

Він був наділений прекрасним голосом, знав чимало українських пісень. Одним з цінних проявів меценатства була його знаменита музична бібліотека, комплектування якої йшло десятиріччями. Бібліотека постійно розширювалася, розросталася, і в результаті стала найповнішим джерелом пізнання репертуару хорів, оркестрів, оперних та балетних ансамблів того часу.

З 1918 року унікальне музичне приватне зібрання — нотна колекція Розумовських зберігається у Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського. Її загальний обсяг — 1682 одиниці збереження,

ГЕТЬМАН-МЕЦЕНАТ КИРИЛО РОЗУМОВСЬКИЙ

356 з яких — рукописні. Ноти представляють собою твори композиторів XVIII і початку XIX століття (видатних, відомих, маловідомих, забутих та невідомих), та належать до різних стилів, жанрів, форм та композиторських шкіл.

Життя та кар'єра останнього гетьмана Лівобережної України вражають своєю фантастичністю. Вони нагадують казкову мрію про те, як звичайний сільський пастушок став королем.

Народився Кирило у 1728 році на козацькому хуторі Лемеші, що на Чернігівщині, в сім'ї звичайного козака Григорія Розума. Спочатку доля посміхнулася його старшому братові Олексію. Якось, під час поїздки повз це село, російському полковнику Ф. Вишневецькому сподобався чудовий голосок хлопчини, і він забрав його з собою до Петербургу. Там Олексій Розум став не тільки графом Розумовським, але й фаворитом цариці Єлизавети, управляючим її маєтками і навіть царським двором. Не забув він і про свого меншого брата: взяв до себе, допоміг одержати

освіту (спочатку у Петербурзі, а потім у Німеччині). З-за кордону Кирило повернувся у 1746-му. Красивий, молодий, статний. У нього одразу ж закохалися усі придворні аристократки. І ось його, вчорашнього підласка, призначили Президентом Петербурзької академії наук. Потім цариця підшукала йому наречену — свою родичку графиню Катерину Нарішкіну.

А 24 квітня 1750 року цариця відродила в Україні гетьманат, призначивши Кирила Розумовського новим гетьманом. Вона передала йому величезне помістя — Гадяцький Ключ, яке ще з часів Богдана Хмельницького було ранговым та належало гетьманській посаді. Йому також було віддано Запорізьку Січ, яка до того часу не належала нікому.

Гетьманською столицею був призначений древній мазепинський Батурин з його грандіозними палацами, англійськими парками та театром, де виступали оперні трупи навіть з Італії. Саме тут, на мальовничому крутому березі ріки Сейму, на замовлення Розумовського, був збу-

дований розкішний палац класичної архітектури (його центральний корпус зберігся до наших днів), навкруги якого було закладено унікальний парк.

Своєрідним, по-європейськи витонченим музичним центром стала резиденція Кирила Розумовського в Глухові з власною оперною та балетною трупю, хорово-оркестровою капелю найвищого виконавського рівня. До складу капели входили музиканти-українці, а також французи, італійці та німці.

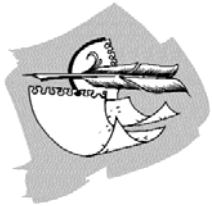
Двір насолоджувався театральним життям, пишними балами, розвагами, і в цілому нагадував петербурзький царський двір у провінційній глуховсько-батуринській мініатюрі. З живою охотою відшукував Кирило Розумовський високообдарованих музикантів навіть з простонароддя, та відправляв за свої гроші на навчання до Італії.

Серед інших проявів його культурного меценатства — фундація одинадцяти церков, що були збудовані в різних місцевостях України, в тому числі і церква Вознесіння Христового у Батурині.

Мріяв Кирило Розумовський і про створення університету в Батурині, що за ступенем освіченості не поступався б кращим університетам Європи. Планував також охопити навчальною освітою всіх козацьких дітей. Але політичні події тих років перешкодили здійсненню багатьох намірів...

Леся ТУРОВСЬКА

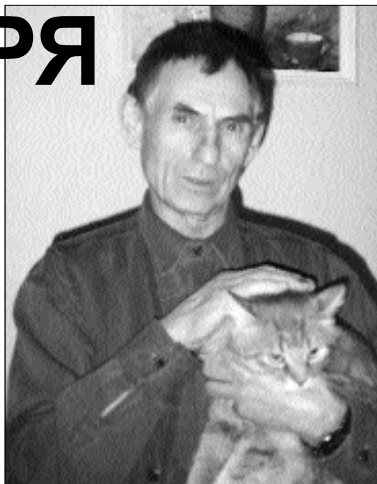

ЮВІЛЕЙ

Запопасти Євгена Дударя, знаного на нашій планеті сатирика, автора кількох десятків книг, виявилось справою не з легких, — на диво не посидючий чоловік! Але, минаючи “сьоме небо”, заприїтив: яскраво-сині пантофлі жваво виписують вісімки на тлі ошатної хмарини, рожевуваті від ранкового проміння Сонця. “Агов, пане Євгене, чи то Ви?” — запитує здалеку. “Не розбудив?” “А хто ж це спатиме в таку пору, коли Сонце вже сказало своє слово? — поважно відповідає сатирик, показуючи пальцем десь поза мою спину. — Така розкіш не для нас...” “І що ж для Вас розкіш, якщо не секрет?” — одразу ж допитуюся. “Розкіш для мене — вільна хвилина для роботи. А з цим якраз нині дуже й дуже сутужно...” “Невже й на хуторі Мозамбік не дають спокою інтерв’юєри?” — роблю вигляд, що не йму віри, хоч оце й сам ледве видряпався “на зустріч”. “І на хуторі дистанція, аяке...” — зітхає сатирик. — “Що ж тоді для письменника слава?! Кажуть, що без неї він сохне й не плодоносить...” “Слава — то сверблячка. Чухавка, як ще мовлять у нас на Тернопіллі. Оце й усе, що я про неї думаю. Як інші — питаєте в інших...” “А любов?!” Я не уявляю Дударя без любові...” “Правильно, що не уявляєте. Бо любов — то благодать Божа. Навіть найменша комаха заслуговує на замилювання доверше-

ЛЮБОВ І НЕНАВИСТЬ ЄВГЕНА ДУДАРЯ

Коли збираєшся на розмову до заслуженого діяча мистецтв, який має однаковий успіх і в Євтерпи, і в Мельпомени, лауреата літературної премії ім. Остапа Вишні, міжнародної премії ім. П. Орлика, премії ім. М. Годованця, премії імені П. Сагайдачного, легендарного перчанина, який своїми фейлетонами “завльок” самого Маківчука і при згадці про якого в нечистих на вчинки й помисли людей розпочинаються галюцинації з “першої дії” Страшного Суду, то мимоволі погляд зводиться вгору — де ж там, на якій осонченій хмарині його розшукати?

ністю її форм і рухів. Але тільки коли вона зайнята собою. Не мною. А без любові до нашої природи, до рідної землі жодного українця й не мислю. Вона вирізняє нас у світі — піснями, казками, легендами, а ще — сатирою. Згадаймо хоча б славнозвісну картину І. Рєпіна “Запорожці пишуть листа турецькому султанові”...

“Ня-я-яв!” — пронявчало несподівано рудаке рисеня, з розгону кидаючись на мої коліна. “О, Муркотон вирішив, що гостю можна довіряти! — всміхнувся Дудар, перехоплюючи нявчика. — Ми з ним у Мозамбіку змагаємося, хто швидше сягне вершин, він — яблуні, а я — хати. По драбині”, “Тільки не кажіть, пане Євгене, що саме драбина допомагає Вам тримати настільки високу фізичну й творчу форму!” “Я й

не кажу, що тільки драбина. Навідайтеся ось у Мозамбік, — мо’ збагнете... Я люблю будь-яку пору року, люблю поратися на грядці, люблю красивих жінок, а особливо — влучне й точне слово. Цьому слову служу й служитиму допоки сил. Адже в слові — тому різні люди й розмовляють різними мовами! — вся наша природа, характер, або, як тепер мовлять, менталітет. І над усе ненавиджу рабство. Як і різних його ідеологів”. “Ня-я-яв!” — потвердив Муркотон і шугонув у коридорчик. “А які запитання дракують Вас, пане Євгене, найбільше? Коли й відповідати не хочеться?” “Тільки ті, над яким запитувач і не задумується. Наприклад: а як Ви зустріли Новий рік, або коли Ви розпочали писати? Та зустрічаю Новий рік тільки за письмовим столом, за робо-

тою, бо під це свято часу трохи вивільнюється, і — розкошую. Пишу! Бо й писати розпочав, коли треба було нагадати окупантам, хто насправді господар у нашому домі. Тож не задавайте дурних запитань!”

...Двері на восьмому поверсі тихо клацнули за мною. Поволі, мов на хмарині, спустився сходами... А обличчя Є. Дударя з Муркотомом і досі переді мною — як оце перед Вами, шановний читачу.

...Многая літа, Майстре! До нових зустрічей.

Олесь ЯНОВСЬКИЙ

НЕЗАБУТНІ

ВДЯЧНИЙ МАТЕРІАЛ ДЛЯ ІСТОРИЧНОГО ОСМИСЛЕННЯ

Клуб презентацій книжкових новинок “Відкрита книга”, що діє при Міжнародному Фонді “Відродження” познайомив українського читача з новим виданням. Це “Міттенвальд 1946-1951”. Книга видана Товариством Бувших Мешканців Таборів Українських Біженців у Міттенвальді.

Відомо, що після закінчення Другої світової війни у Німеччині та Австрії опинилося понад 200 000 українців. Вони жили в маленьких містечках у таборах для переміщених осіб. Докладали чимало зусиль аби і далі там залишатися. Батьківщина не приваблювала. Не тому, що мешканців таборів не торкало почуття ностальгії. Ні. Рідної землі уже не існувало. Була сталінська держава. На її території українських біженців чекала смерть. За зраду... Абсурд, котрий осмисленню не піддається...

Егеркасерне, Піонікасерне і Лютензе — табори у баварському Міттенвальді. Як жили українці у тимчасовому притулку (п’ять років опісля помандрували хто куди: Штати, Бразилія, Аргентина...) чим наповнювали своє непоросте життя, як організовували роботу і відпочинок, про це та інше — у книзі “Міттенвальд 1946-1951”. Одна з діаспорських газет відгукнулася: “книга нараховує 753 сторінки, люксово видана, великого формату, важить два з половиною кілограми...” Зворушливе уточнення... Книга далека від наукового чи публіцистичного жанру, це правда. Натомість маємо вдячний матеріал для історичного осмислення. Сторінки і сторінки спогадів живих свідків по-

дій. Адже насправді “міттенвальдці” дуже непогано жили в Баварії. Не тільки поборолі голод і злидні... Зуміли створити свою маленьку Україну. Цілісну господарську і просвітницьку структуру. Школа, дитячий садок, театральна студія, футбольна команда! Не кажучи вже про крамниці, ремісничі майстерні, водогін, вагоме поголів’я корів та “безрогих”. Коли минає щонайменше півстоліття, такі деталізовані “маєтності” можуть видаватися кумедними. Особливо у діаспорському варіанті української мови. “Дворазовий першун американської зони”, “копанка”, “руханка”, “гаківка на льоду”... Але не на цьому акцент. У ліхті повоеєні роки українські міттенвальдці толерували дисципліну й працелюбність. Не розбіглися з напівзруйнованого корабля немов щурі... Допомогали один одному. Зуміли об’єднатися. А все ж різні “люде”: хто з “упівським” минулим, хто темний та наляканий з українського сходу. Словом, цей історичний пласт містить багатющий матеріал для роману. Якби він кому написався — це був би найкращий пам’ятник міттенвальдцям.

Уляна ГЛІБЧУК

ПОСТАТЬ

ДОСЛІДНИК НАЦІОНАЛЬНОГО ХАРАКТЕРУ

Нещодавно столичне видавництво “Юніверс” випустило в світ збірку поезій, публіцистики та спогадів “Заховаю в серці Україну” видатного українського громадсько-політичного і культурного діяча Максима Славінського, який чимало потрудився на ниві російської публіцистики, але переважно з українських питань, обстоюючи право України на автономію і вільний розвиток національної літератури й освіти. Спільно з Лесею Українкою він переклав і видав у Львові дві збірки поезій Генріха Гейне. До речі, деякі дослідники вважають, що саме Максим Славінський був першим юнацьким коханням Лесі Українки. Цій темі присвячено вміщену в збірці статтю “Зруйнований храм кохання” троюрідного онука М. Славінського Бориса Славінського.

Після окупації України військами більшовицької Росії, він залишився в Чехословаччині, де працював викладачем і займався перекладами.

1945 року М. Славінський був заарештований радянською військовою контррозвідкою і перевезений до Києва, в Лук’янівську в’язницю, 23 листопада 1945 року він помер по закінченні слідства, не дочекавшись трибуналу військ НКВС.

У 1993 році М. Славінський був посмертно реабілітований.

Збірку “Заховаю в серці Україну” упорядкували його нащадки Борис і Дмитро Славінські, працівники установ Російської академії наук.

Надзвичайно цікавими є спогади Максима Славінського “Гортаючи сторінки життя”, вміщені в збірці. Автор згадує про Київ 1870–80-х років, про ви-

датних діячів української культури — історика Володимира Антоновича, Лесю Українку, Олену Пчілку, Миколу Лисенка, Михайла і Людмилу Старицьких, Володимира Самійленка та інших. Максиму пощастило, що він у Києві навчався в Другій гімназії, де була багата українська бібліотека. Її заснував український письменник Михайло Чалий, коли був директором гімназії.

Про значення української бібліотеки Славінський написав: “Доти ми жили, як цілком українські діти, пересякнуті наскрізь українським фольклором, побутовою культурою, манерою поведінки і світосприймання, але в інтелектуальному розвитку, в ідеологічних надбаннях не мали чого протиставити всебічному тискові російської мови, навчання і, найбільше, російським книжкам. Тепер воно знайшлося, і наш спротив, досі чисто стихійний, став націоналізованим...”

На жаль, поза межами збірки залишилися історичні праці Максима Славінського. Ґрунтуючись на великій кількості архівних матеріалів, знайдених у Києві, Москві та Вільно, він створив блискуче дослідження “Земельно-економічні відносини в Україні перед революцією Богдана Хмельницького”, де протиставив українське фермерське господарство польському феодальному.

Великий розголос мала праця М. Славінського “Темний період в історії українського відродження (кінець XVIII — початок XIX століття)”.

Роботу над творчою спадщиною Максима Славінського необхідно продовжити виданням його історичних праць.

НОВЕ ВИДАННЯ

«100 НАЙВІДОМІШИХ ОБРАЗІВ УКРАЇНСЬКОЇ МІФОЛОГІЇ»

Антологія під такою назвою щойно видана Книжковим Домом “Орфей” — річ, безперечно, унікальна. У нас і раніше друкувалися книжки-дослідження про народні вірування дохристиянської доби, але то були переважно академічні видання, адресовані — в цілому — фахівцям. Антологія ця — навдивовиж цілісний моноліт текстів і візій, до того ж читається на одному подиху, немов якийсь пригодницький роман. Стиль письма є ідеальним з точки зору науково-популярної літератури. А цей жанр, як відомо, передбачає тонке адаптування часом складної термінології. По суті, “100 образів...” — це книга про еволюцію народного світогляду, де поєднане минуле, сучасне і майбутнє. Язичництво тут представлено не як релігію, а як міфологію, тому що міф — це спосіб пізнання світу, коли макрокосм (природа) і мікркосм (людина) становлять єдину взаємонав’язану систему світобачення. Збір оповідей однієї культурно-історичної традиції — це і є міфологія. Антологію створено під загальною редакцією доктора філологічних наук Олени Таланчук, окремі розділи написали Вікторія Завадська, Оксана Шалак та Ярослав Музиченко.

Книга складається з дев’яти розділів: “Боги”, “Всесвіт”, “Календар”, “Потойбіччя”, “Демонічні істоти”, “Люди з надприродними властивостями”, “Культові тварини і птахи”, “Рослини”, “Обереги”. Кожен має вступну статтю, яка, немов камертон, настроює читача на сприйняття неймовірного, невідомого, того, що десь глибоко — на генетичному рівні — живе в кожному з нас. “С підстави гадати, що релігія наших предків напередодні прийняття християнства тяжіла до єдинобожжя. Найстаршим у пантеоні міг бути Перун — це ім’я збереглося в літописах, мові, місцевих назвах. Поряд у пам’ятках виступає ім’я Велеса, антипода і, до певної міри, супротивника Перуна. Перун був богом неба, блискавки і грому, тоді як Велес — богом підземелля, потойбіччя...” Це — уривок із вступу до розділу “Боги”, в якому знаходимо головних персонажів язичницького пантеону, а це — змістовні “портрети” Перуна, Сварога, Дажбога, Хорса, Мокоші, Стрибога, Велеса. Детальні уявлення наших предків про походження і устрій Всесвіту — в наступному розділі “Всесвіт”. Цікаво, що майже всі народи мали схожі уявлення про світобудову, а кожне явище стихії мало два плани — сакральний і профанний. Отже, містичне, сакральне значення мали вітер, вогонь, сонце, місяць, роса, веселки, дощ, зоря, небо і земля. Центральними архетипами Всесвіту були Світлове древо і Яйце. Не менш розвиненим був і “Анти-Всесвіт” — потойбіччя, знайомство з яким принесе Вам чимало несподіванок. У окремому розділі змальовано “Демонічних істот”. Це — персоналізовані істоти потойбіччя: русалки, чугайстер, водяник, лісовик, домовик, потерчата, упір, чорт та злидні, а також — люди з надприродними властивостями. Це — відьми, чарівники, вовкулаки і велети. Культові тварини, птахи і рослини також відігравали значну роль в житті людини. Але найбільше значення в її житті мали обереги. В українській традиції “обереговими якостями” насамперед наділяли писанку, обрядовий хліб, рушник, вінок, свічу, хустку, перстень і пояс.

Взагалі, антологія “100 образів...” є серйозною спробою систематизувати найхарактерніші образи, що існували у віруваннях і магічній практиці українського етносу.

Олександр ЄВТУШЕНКО

СЛОВО ПРОЩАННЯ

Володимир Затуливітер був людиною і поетом нестандартним. Народився високосного 1944 року, 29 лютого, отож справжній день народження святкував раз на чотири роки.

Пишався своїм Яблучним, любив Суми, де вчився в Сумському педагогічному інституті. Написав прекрасні вірші про Псло, Ворсклу, Сулу — ріки свого дитинства і юності.

Служив у Радянській Армії, і то — на острові Даманському, про який тоді знав весь світ, — у час радянсько-китайського конфлікту.

В одному зі своїх інтерв'ю якось зауважив, що читати навчився за "Кобзарем", коли ледь минуло чотири роки. Після вузу та армії працював журналістом.

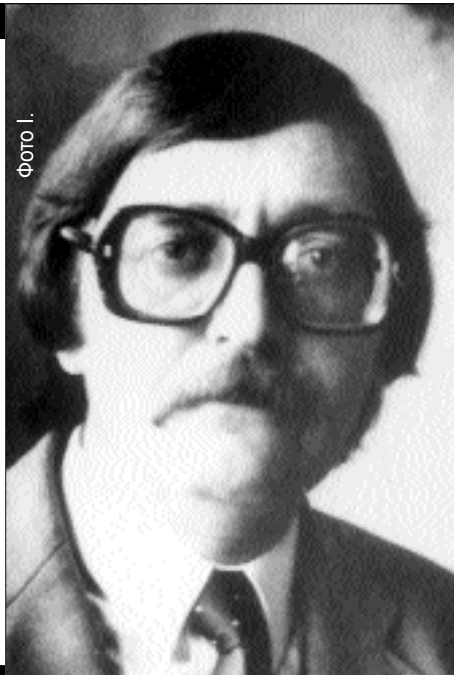
У сімдесяті роки публікації Володимира Затуливітра були чи не найбільш примітними. Принаймні, його прочитав, привітав, благословив сам Леонід Новиченко, він же написав передмову до його першої книги "Теорія крила".

На початку вісімдесятих Володимир Іванович Затуливітер переїздить до Києва. Згодом починає працю заступником головного редактора видавництва ЦК ЛКСМУ "Молодь".

Не буде перебільшенням сказати, що з його приходом до видавництва утвердилася нова хвиля української поезії, представники якої називалися згодом вісімдесятниками.

З 1980-го починається найплідніший час роботи Затуливітра-поета. З'являються друком його об'ємні голографічно-метафоричні книги "Теперішній час", "Тектонічна зона", "Пам'ять глини", "Зоряна речовина", "Полотно". Ці видання неможливо було поставити в загальний ряд, в "обойму", в перелік, — Затуливітер завжди виокремлювався і власним стилем, і своєю незвичайною натурою, і особливою самістю. Ота його самість римувався із самотністю: маючи десятки друзів і шанувальників, був самотнім і в часи своєї літературної успішності. Що вже говорити про ті часи, коли одне за одним "падали" видавництва, журнали, — високоосвічений, знаючий, уміючий редактор В. І. Затуливітер став безробітним. Як він жив і за що — знає лише сам Бог. Володимир Іванович нікому не скаржився, допомоги не просив. У його квартирі було відрізане світло, і електрична плита, на якій він любив варити каву для своїх частих гос-

фото І.

БАЧИВШИ ЗОРЮ...

тей, стояла холодною багато років...

Завдяки художнику і архітектору Вадиму Бородину зміг вирватися з пастки голоду й холоду: переїхав жити в село Бучак на Канівщині. Це було трішки давніше, ніж рік тому.

У Бучаку Затуливітер ожив: у вікні сільської хати виднівся Дніпро, поруч були ліс та поле — віковічні друзі тих, хто вміє думати й страждати. Володимир Іванович Затуливітер багато писав — це була проза. Восени припливли сонети. 26 грудня 2002 року він купив два зошити і чотири кулькові ручки у Каневі на базарі. А ще — трішки продуктів, бо мав надію, що не саміткуватиме на свята. Прибрав хату. Поставив на покуті сосонку. Гостювали у Затуливітра лише вірші — два зошити з обгорілими краями знайшли повністю списаними віршами під назвою "Ненаписані пейзажі". Мабуть, внутрішньо дисциплінований у всьому, що стосувалося слова, Володимир переписав свої чернетки. А, можливо, на нього пролився астероїдний — поетичний — новорічний потік віршів...

Його наручний годинник із календарі-

ком зупинився 9 січня 2003 року об 11(23) годині 20 хвилин. Вадим Бородин знайшов його мертвим 17 січня. Як засвідчили суд-медексперти, смерть настала від отруєння чадним газом. У тій же кімнаті помер вчадний песик Бін — істота, яка ніколи не полишала Володимира Івановича протягом його останніх місяців життя.

Віднині на сільському Бучаківському кладовищі з'явилася могила Поета — там похований Володимир Іванович Затуливітер, який прожив майже 59 років і якого знали не лише в Україні, а й у багатьох країнах світу як прекрасного поета і перекладача, лауреата літературних премій імені Павла Усенка та Павла Тичини. Старий парубок, він не залишив дітей та дружини, які б оплакували його.

Ті, хто колись були поруч, приголомшені його смертю, відчують запізнілі муки совісті і думають про те, що подзвін по Затуливітру — це подзвін по їхній молодості, яку традиційно зраджує письменницьке середовище.

...На столі у Затуливітра лежала Біблія,

відкрита на сторінці Євангелія від Матфея. Володя читав про Різдво, про зорю, що вела мудреців зі сходу. Яка зоря покликала його? Де її прощення і прощальний промінь?..

Любов ГОЛОТА,
Ніна ГНАТЮК,
Василь ГЕРАСИМ'ЮК,
Михайло ВАСИЛЕНКО,
Василь ПОРТАК,
Михайло ГРИГОРІВ,
Дмитро ГОЛОВКО

Серед віршів знайшлося кілька невідправлених листів. Один із них, листівання В. Яворівському на день народження, позначений не датою, а порою року: "Осінь 2002". Здається, цей лист певною мірою передає душевний стан поета В. Затуливітра і те, що він цінував у своїй літературній біографії.

НА ЗДОБУТТЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПРЕМІЇ ім. ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Книги такої разючої, суворой правди як "Мор" Олесь Воля в Україні досі не було. Це книга-пам'ятник. Книга-сповідь. Книга реквієм по убієнних голодною насильницькою смертю наших співвітчизників у тридцять другому — тридцять третьому роках тепер уже минулого століття. У книзі, як цілком слушно зазначено, "немає жодного слова вимислу, і кожна розповідь, смерть, благання до Бога, останній зойк і волення виражочого, — правдиві; названі по-іменно жертви і їх кати; збережені назви тюрем і катівень, міст, сіл, хуторів, кутків і вулиць, річок і ярів; складений покажчик імен з посиланням на контекст, покажчик географічних назв.

Обсяг книги 1150 сторінок. До того ж, уміщено 100 фотодокументів (більшість уперше) унікальної, вражаючої сили — з державних архівів кінофотодокументів, Українського національного інформаційного агентства "Укрінформ", Служби національної безпеки України. Частину світлин надано свідками голодомору.

Від новел-свідчень потерпілих терпне душа. Прочитавши кілька, вже не знаходиш собі місця, мимоволі проймаючись співпереживаннями від гіркоти наруг і людських втрат. Не випадково Олесь Воля з трагічним відтінком у голосі зізнався, що душа його мовби посивіла...

Мені здається, що такі великі книги, як за обсягом, так і за глибиною зображуваної правди, саме й пишуться з отакою напруженою серця. Я не критик, і, як-то кажуть, не мені судити про літературні достоїнства книги, але, як і будь-який рядовий читач, з радістю роблю висновки, що коли книга одразу знаходить дорогу до людей, коли нею буквально зачитуються, передаючи з рук у руки від однієї хати-оселі до іншої, — це, либонь, і є письменницьке щастя.

Олесь Воля з Божої ласки створив воісти-

КНИГА НА ВІКИ

ну всенародну книгу, розраховану на віки.

Принагідно поділюся окремими судженнями про час, коли ще книга була, сказати б, у роботі. Пам'ятаю, Олесь Воля запис у видавництво важезний, мабуть, що десятикілограмовий машинописний рукопис. Ми спочатку не йняли віри: невже автору під силу було написати стільки (йому тоді не виповнилося й п'ятдесяти). Виник і сумнів: а чи, бува, не легкопис або якесь детективне читиво пропонує — аж ні! Прочитавши запропонований текст, зрозуміли: майбутня книга буде подією! І не лише для нашого видавництва "Кобза" — для всієї України.

Не міг я не звернути уваги й на особливу вимогливість Олесь Воля до слова, до поліграфічного оформлення книги. Автор зазвичай звикли так: вони платять гроші, а ми, видавці, робимо книгу на наш смак. Мовляв, ми спеціалісти — і нам видніше. З Олесем Волею було цікаво і водночас нелегко. Скажімо, комп'ютерники набрали вже текст раз, удруге, а Олесь Воля продовжує безжально, ніби плутом переорюючи, правити написане. Набірники вкотре набирали удосконалені сторінки твору — письменник потерпав, несучи значні грошові витрати, однак усе зробив для того, аби книга була щонайкращою. "Гроші — наживне, а правдиво зроблена книга — це надійна підвалина для безсмертя нашого роду й народу", — переконливо казав Олесь Воля.

Випадково у мене збереглася сторінка з поміткою-побажанням письменника до оформлювачів: "Дорогі мої набірники, дизайнери, — звертався Олесь Воля. — Уявіть собі: книга — як ікона. Внутрішнє начиння вже є, лишилось небагато — оформлення. Зробіть його так, щоб читач відчував, як ваше серце трі-

потіло; зробіть нестандартно..."

Така вагома деталь: автор нікому не доручав вичитку й редагування — все зробив сам. Сімнадцять разів перечитував кожну буквочку-речення. Та ще й понад сто сторінок займають іменний покажчик і покажчик географічних назв, які вимагають надзвичайно скрупульозного вчитування. І це Олесь Воля встигав зробити у "вільний" від книготорговельної роботи час.

Врешті-решт завдяки зусиллям потужного колективу висококласних фахівців Харківської книжкової фабрики "Глобус" всенародна Книга буття України "Мор" про голод-вищення українців у тридцять другому — тридцять третьому роках побачила світ. У поліграфічному відношенні зроблена бездоганно.

Отож — Олесь Воля, без перебільшення й дешевого пафосу, здійснив подвиг в ім'я світлого прийдешнього дня для матері-України. До того ж, у виданні книги, на наш великий загальний сором, Олесю Воля ніхто не посприяв ані копійкою, і гроші він заробив самотужки, працюючи по дванадцять-чотирнадцять годин на книжковому ринку Петрівки та в підземному переході, що біля універмагу "Україна". Не було в нього ні вихідних, ні відпусток, ні свят. Була каторжна, здавалося б, надлюдська праця. Але то — окрема болюча сторінка, як українському письменникові ведеться в сучасному світі так званої ринкової економіки у поки що тільки задекларованій вільній і незалежній Україні.

Вважаю, що Олесь Воля, створивши і видавши Книгу буття України "Мор", цілком заслуговує бути лауреатом цьогогорічної найвищої державної нагороди — Національної

Було колись в Україні... Точніше — на далекій її Україні — в Сумах. Зо чверть століття тому. Приходжу на службу, до редакції "Пенінської (от як!) правди (і таке вмілі!)", а на осоружному столі — чистий аркуш паперу, на ньому — яблуко, а в кутику папірчини — Явір...

Мабуть, життя все-таки варте, щоб у ньому існувати, якщо в глибокому-глибокому його осердячку лежить оте яблуко, крізь яке, як мені тоді написалося, чорними очима прозирає майбутня яблунева дітлашня. І якщо, ще десь років, може, п'ять-сім глибше, котиться в ньому кураїстим полтавським путівцем пекельний велосипед, ХВЗ. На його рамі, незграбно підібгавши солом'яні (чи, може, очеретяні) ноги, худючий захарчований студентик. А педалі того велика шалено крутить, дихаючи в ліве вухо того спудея, Григір. Григір, якого ще ніхто в Шилівці — та що там у Шилівці! — в цілому світі ще ніхто не знає, окрім отого колінчатого очеретяника, який учора вночі на горіщі нової хати, на грубій ряднині, на первісним м'ятним сіні лежачи, вже почує "Облюдило" і "Сито-сито"... Вже не тільки написані, а й гарно-зграбно передруковані. Єдине, на що спромігся той спудейчик, так це ніколи і ані за яких обставин не стояти до будь-якого і красно-, і художовця лівим вухом, а також ніколи не прикладати до того вуха телефонну слухавку. Крий Боже, то був би непростимий і непростенний гріх.

Тобі ж бо дарував Бог велике щастя — озирнутися до кожного твого вдячника із-за гострого ювілейного плугу літ і неложно сказати, що ж воно там, попереду, зоріє і кожному з нас, і всьому народові нашому суцюзю.

Отаке-от, Володимире Олександровичу, недоладне віншування —

із безлюдного і звільднілого села Бучак під самим Каневом, із хати, від порогу якої до вже не того Дніпра кроків, може, зо триста, із хати, яку на високій, вгарнений уже старим садом [горі], ще до війни побудував Григорій Шевченко, царство йому небесне, в якого син, твій ровесник, і нині суций десь по Києвах, Тарас. А останнє цієї осені падує яблуко перехопив долонями і, як зумів, переслав до Києва

Вол. Затуливітер
Бучак на Канівщині
Осінь 2002

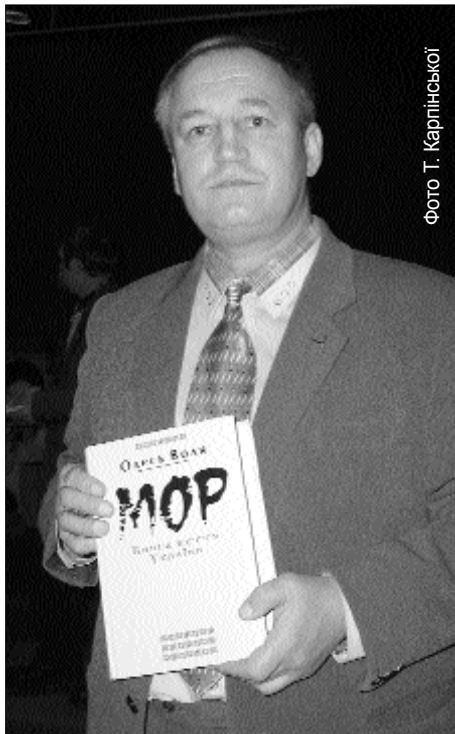

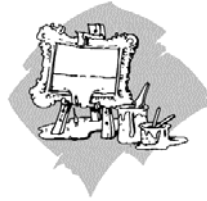
фото Т. Карпінської

Письменник Олесь Воля

премії імені Тараса Шевченка.

Насамкінець додам, що книгу можна придбати на вулиці Желябова, 2-а, у нашому видавництві, на книжковому ринку Петрівки, в письменницькому магазині "Сяйво", Спілці письменників України.

Юрій КАЛИТА,
директор Київського видавництва "Кобза"

ВЕРНІСАЖ

Мистецький доробок Івана Марчука настільки розмаїтий, що важко передбачити, якими будуть нові твори. Цього разу — повернення до пейзажу, виконаного унікальною технікою (винахід художника), яку часто називають "пльонтанізмом". Таке химерне переплетення живописних ліній нагадує і скуювдене волосся, і заплутані нитки, і перехрещене гілля дерев на фоні неба, і мереживо морозних візерунків на вікні. Таке плетиво неможливо підробити або зробити копію. На тих же, хто вважає, що пейзажем називають просто зображення природи, і цим жанр цілком вичерпаний, чатує несподіванка: кожен живописний твір Марчука (у тому числі й пейзаж) — це роздум про сутність нашого земного світу.

Зимова місячна ніч домінує на нових картинах. За словами художника, сяйво місяця зачарувало його ще з молодих років своєю загадковістю, містичністю і мінливістю. Воно щоразу по-різному осяє відомі нам речі, надаючи їм нових незвичних обрисів. Білий сніг, що м'яко вкриває землю та мерехтить під світлом місяця безліччю відтінків, ховає весь той бруд, всю ту шкоду, яку людина чинить своїй землі; ніщо не порушує тиші і спокою природи (можливо, такою і має бути різдвяна ніч — тихою, сповненою світлої благодаті)... Митець каже, що його приваблює статика, величність, проте в ній криється не безжиттєва непорушність, а глибока мудрість і задумливість. І справді, напружена робота думки не терпить різких рухів, гучних звуків і сліпучого світла. (Це видно з інших творів майстра, написаних у різні часи — люди-філософи, невідомо в якому просторі і часі, заглиблені в свої думи, здаються спочатку просто сумними, але ж роздуми про сутність буття і без-

МІСЯЧНЕ СЯЙ-ВО ЗИМОВОЇ

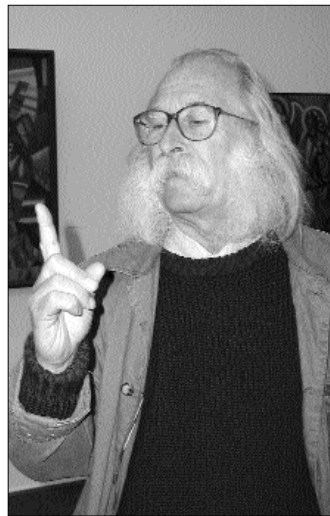
журні веселощі — речі несумісні). І хоча картини з нинішньої виставки видаються абсолютно реалістичними, навіть фотографічно-точними, й світ на них виглядає усталеним і вже незмінним — при ближчому розгляді видно цей безперервний рух, навіть напругу живописних ліній, дивовижне плетиво яких в'ється поверхнею полотна. Вони викликають асоціацію з нескінченним бігом думок, що пульсують, переплітаються одна з одною, роз'єднуються, торують собі новий шлях.

Наш світ справді нібито вже усталений, та всередині нього відбувається постійна трансформація, розвиток і взаємодія усіх його елементів. Тож і кожному твору потрібне "переплетення" з глядачами, їхнє співпереживання, він нашоветує їх на роздуми, спогади всього свого життя. Якщо навіть хтось не розуміє чогось в живописних образах, їх все одно щось "чіп-

ляє на гачок", просто зачарує. Це і не дивно, адже скільки в них вкладено емоцій, теплоти, співу душі.

Пан Іван багато мандрував, побував у різних країнах (коли це стало, нарешті, можливим). Та краєвиди чужих світів не відлунюють у його душі, не викликають бажання вловити і передати їхню красу. Тільки наша неповторна природа надихає митця на створення дивовижних полотен. Пейзажі Марчука — не екстраординарні, а звичайні українські краєвиди, такі дерева, доріжки і горбочки можна побачити у нас де завгодно. Але в них митець бачить незвичайну красу, вони опоетизовані навіть у назвах його картин: "І відкрив місяць очі свої", "Тиша навкруги", "Стелився мороз по дорозі", "А лісом тіні блукали"... І саме життєдайна рідна земля та її природа додає художнику сил і творчої наснаги.

Але вже багато років Марчук

працює в Нью-Йорку (і кілька робіт з нинішньої виставки створені там), хоча останнім часом більше живе в Україні. Працювати у нас заважає насичене життя, що весь час відволікає од занурення в творчий процес. Митцю ж періодично потрібна втеча від повсякденної суєти (наприклад, туди, де люди не живуть, а тільки працюють). Бо ж тільки на самоті вдається заглибитися у філософування на полотні. А відтворити український пейзаж можна і вдаліні від рідної землі, тільки б залишався він у серці. Головне — завжди носити своє автентичне всередині себе. Якщо ж не мати цього в собі — не допоможе навіть малювання з натури: все одно зображене буде здаватися неживим або ж чужим.

І тепер досить легко розгадати таємницю цього дивовижного різдвяного подарунка — від морозної зимової ночі віє світлом і теплом.

Катерина ТАРЧЕВСЬКА

РОБІТНЯ ГАЛИЦЬКИХ МИТЦІВ

КОЛИ ЗАМОВКАЄ ГЛИНА, ПІСНЮ ПРОДОВЖУЄ ОЛІВЕЦЬ

На своє 65-річчя заслужений художник України Євген Безніско вигадав оригінальну виставку. Сто сімдесят п'ять робіт, виставлених у Львівській галереї мистецтв, підсумовують його творчість за... попередній рік. І то лише половина, бо решта не вмістилася у виставковій залі.

Вони сорок один рік працювали разом. І жили. Теодозія Бриж і Євген Безніско. Родинно і творчо. Син Ярема, — цікавий графік, хоча за фахом "меблевик", — один із плодів тієї співпраці. І ще було неодмінним правилом — усі виставки були спільними. Були. Позаминулого літа обірвалася пісня берегині, замовкла її глина...

Коли споглядаєш полотно зблизька, дивишся, чому непропорційно покладені фарби. Ніби чогось бракує. У житті, як і в образотворчості, годі дошукуватися довершеності. Лише мазки. Теодозія Бриж — унікальний скульптор, на жаль, уже минулого століття. Скільки глини перепустили її тендітні пальці!

Якось так склалося, що за понад сорок років вони навчилися творчо доповнювати одне одного. Зароджувалася тема. Спільно, точніше паралельно, йшли до її вирішення. Вона — у скульптурному вирішенні, він — графічно. Там об'ємність, тут площинність.

Апогею у творчій співпраці таки сягнули. Монументом на Маківці. Ще при житті Теодозії Бриж почалося спорудження меморіального комплексу на місці поховання сіових стрільців у Карпатах. Євген Безніско довершував справу уже лише вдвох — із сином Яремою. А перед тим були пам'ятники Святославу та Юрію Дрогобичу. Працювали разом над Лесею Українкою, Франком. І він таки переписав Каменяреву "Білу сорочку". Вона мала цікаву князівську серію. Наостанку захопилася темою "Люди і коні". Дивовижно, але лише згодом Євген знайшов трактування цієї ідеї. Виявляється, за словенською міфологією неосідланий кінь означає смерть. Чи ж не осідлала вона свого коня?..

А він продовжує творити, незважаючи на свою пенсію у 142 гривні. Як у нинішніх економічних умовах можна гідно вшанувати митця? Після відкриття меморіалу на Маківці місцеве керівництво знайшло своєрідний гонорар для Безніски. Подарувало хатину в селі Либохори. Обійстя понад стоп'ятдесятитильтної давності. Але зі стайнею. То є місце для росту живності...

Із того ужинку, котрий представив майстер на ювілейній виставці, більшість робіт народилася саме тут. Навіть бували у бувальцях мистецтвознавці подивовуються, як можна так плідно працювати? Коли? Секрет простий. Художник працює без ескізів. Технічно — то все ніби замальовки, але зорозово сприймаються як довершені полотна. Вони такими є насправді. І ще фахівці сходяться на таких спостереженнях. У молодості Безніско видавався напрочуд монохромним маляром. Нині ж навряд чи в українському образотворчому мистецтві є хтось із таким відчуттям кольорової гами, нюансів і напівтонів.

Він на правду відчуває нюанси. І не лише в малярстві.

Якось до меморіального музею-майстерні Теодозії Бриж завітала поважна делегація на чолі з Віктором Ющенком. Один із достойників, між іншим, поцікавився у Безніски, як той ставиться до столичного монументу, присвяченого 10-літтю Незалежності?

— Я буваю в різних храмах: Преображення, Успення, — відповів художник. — Там мені зрозумілі символи. Чому не змогли знайти символу новітньої України? Доки блукатимемо?

Остання робота Теодозії Бриж: сліпий уже Данило Галицький бесідує з дівчинкою. Корону короля зняв, бо не це головне. А що? Бажання усвідомити та пояснити, що сила — в єднанні!

Олесь ГАНУЩАК

ТАКІ ВОНИ, ПРОСВІТЯНИ

Анатолій Марчук — один із найвідоміших художників сучасної України. З 1985 року на його рахунок понад 110 виставок, із них — 30 персональних. А нещодавно А. Марчук повернувся з Німеччини, де з першого вересня по перше грудня презентував Україну в Будинку творчості міста Куксхафен, що на березі Північного моря.

Стипендію та майстерню в Німеччині на конкурсній основі Анатолій Марчук отримав уперше в 1996 році. Відтоді щороку відбуваються його німецькі виставки і щороку вони привертають до себе все більшу увагу громадськості.

Цьогорічна виставка "Farbenzeit... zwischen Sommer und Herbst" пройшла з величезним успіхом. Місцева газета "Südhavener Nachrichten" писала, що було так багато гостей, що зали Будинку творчості не змогли їх умістити.

Головними гостями були Генеральний Консул України в місті Гамбург Юрій Лазуто, обер-бюргермайстер (мер) міста Куксхафен Альбрехт Хартен та оберштадт-директор Ніс Ліндшау.

На вернісажі виставлялися 20 робіт знаного майстра, створені за період перебування в Будинку творчості, а також кілька пейзажів із краєвидів рідного села

ПОМІЖ ЛІТОМ І ОСІННЮ...

Анатолій Марчук — член Національної Спілки художників України, лауреат міжнародної премії імені Гулака-Артемовського та міжнародної премії "Дружба", науковий радник Української екологічної академії наук, Дипломант міжнародних виставок. Твори митця зберігаються в багатьох провідних художніх музеях України та Польщі, в колекціях міністерства культури, Дирекції виставок Національної Спілки художників України та приватних збірках України, Польщі, Німеччини, США, Австралії та Канади. Творчості А. П. Марчука було присвячено три телевізійні фільми, понад 80 публікацій у часописах, газетах, каталогах. З серпня 2002 року він очолює Макарівський районний осередок ВУТ "Просвіта" імені Тараса Шевченка в Київській області та опікується раду районного осередку "Молодої Просвіти".

Козичанки. Десять з них уже зараз виставлено в Генеральному консульстві України в Гамбурзі.

Генеральний Консул у своїй промові акцентував на тому, що "Марчук — художник дуже відомий в Україні. Своїми роботами в Куксхафені він вносить у Німеччину українську культуру, справляє враження про Україну як надзвичайно висококультурну державу". Юрій Лазуто планує розгорнути виставку

робіт А. Марчука у Гамбурзі на червень 2003 року, також наступного літа Аташе з культури посольства України в Німеччині Лариса Хоролець готуватиме виставку робіт А. Марчука в Берліні.

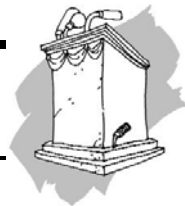
Зустріч із шанувальниками творчості минула у надзвичайно дружній атмосфері. По закінченні виставки А. Марчук подарував до колекції гостинного міста Куксхафен одну зі своїх картин.

По дорозі до Києва, Марчук завітав до міжнародного мистецького форуму "Львівський осінній салон "Високий замок-2002", де було виставлено три його роботи. У Львові Анатолій чекав справжній сюрприз. Одна з представлених робіт — "Композиція з будинком" — отримала другу премію цього престижного салону.

Незабаром у рідній Козичанці А. Марчук планує відкрити Будинок творчості, де відомі та ще зовсім молоді художники матимуть змогу удосконалювати свою творчу майстерність. Щорічні художні пленери на батьківщині вже стали гарною традицією. Хочеться вірити, що й інші творчі ідеї Анатолія Марчука знайдуть багато прихильників та шанувальників.

Євген БУКЕТ

ДРУЖБА НАРОДІВ — НЕ ПРОСТО ЛУЖКОВ

РІК РОСІЇ

“ВІД НАШОЇ КУЛЬТУРИ — ВАШІЙ”

Офіційно його відкрили міністри культури — наш Юрій Богуцький і Михайло Швидкой (Російська Федерація) — підписанням міждержавних документів про співпрацю у конференц-залі палацу “Україна”. Втім, лише питаннями культури рік Росії, як і журналістська цікавість під час прес-конференції з двома міністрами, не обмежилися. Український чиновник відповідав переважно мовою сусідньої держави. Його колега, тим часом, тримався більш ніж упевнено.

— У Росії досі немає жодного українського театру чи школи, що фінансувалися б із держбюджету. Що зробила українська влада, аби змінити ситуацію?

Ю. Богуцький: — Протягом одного року не-

Фото Т. Карпінської

Й. Кобзон і Т. Понаві — навіки разом!

Фото Т. Карпінської

Пікет біля Палацу “Україна”

Прикмети нового року — на вулицях побільшало міліціонерів і похмурих хлопців у цивільному, біля палацу “Україна” — іномарок з дипломатичними номерами, а також людей із національними прапорами, що скандують “Ганьба!”. Ідеться про початок року Росії в Україні.

можливо вирішити конкретні питання. Але пішли процеси, які мають позитивно їх вирішити. В Росії відкриваються наші культурні центри, в Новосибірську буде школа.

— Росія стала спадкоємицею Радянського Союзу. Чи протягом цього року можна сподіватися вибачень президента Путіна за російські репресії проти українців і моральних та матеріальних відшкодувань? Усе ж таки перед поляками Путін вибачився.

М. Швидкой: — Ми пам’ятаємо про репресії проти обох народів. Але якщо постійно акцентувати на цьому увагу, то це буде глибинне нерозуміння історії. Що ж стосується компенсацій, то Біловезьку угоду підписував і Президент України, якби виникало таке питання, то його треба було порушувати тоді. Не треба про історію говорити тенденційно.

— Представники націонал-демократичних організацій виставили пікети проти проведення року Росії в Україні. Як ви ставитесь до цієї акції?

Ю. Б.: — Якби проводився рік, наприклад, Китаю, не було б цього пікетування. Бо в історії стосунків з цією державою немає прикрих сторінок, які були з Росією.

— Вам не здається щонайменше неетичним відкривати рік Росії тоді, коли в Україні виповнюється 70 років голодомору, організованого Москвою?

Ю. Б.: — У нас така історія, що кожного року можна знайти трагічні дати. Можливо, у цей рік науковці та історики матимуть нагоду краще пізнати те, що відбулося в 1933-му.

М. Ш.: — Сьогодні немає радянської Москви, сьогодні — інша держава. Нічого не треба забувати, але треба зрозуміти, що світ дуже змінився.

— На українському медіа-ринку дуже потужний російський сегмент. Будь ласка, назвіть кількість україномовних видань в Росії і орієнтовно — їхні тиражі.

М. Ш.: — На радіо “Россия” з’явилася постійна українська програма. Є місцеві газети українських товариств. Я розумію ваше запитання — ви хочете сказати, що сьогодні російських газет в Україні більше, ніж українських в Росії. Але це природний процес. За 10 років не може змінитися все те, що було за Радянського Союзу. В Росії мало україн-

Фото Т. Карпінської

Міністри підписали документи про співпрацю

ських газет, але їх більше, ніж було раніше.

“БЕРЬОЗКІ” ТА ІНШІ “ЙОЛКІ”

Увечері до головного концертного залу країни годі було проштовхнутися. Навіть на майдан перед палацом “Україна” без запрошень нікого не пускали. Ті, кому це вдалося, піддавалися процедурі проходження крізь металошукач, до того ж, охоронці ретельно копірсалися в сумках глядачів. Бо в залі були президенти Путін і Кучма. Поки вони не приїхали, спраглих побачити російських “звезд” всередину не пускали. Глядачів у залі виявилось значно більше, ніж місць. За них трохи не билися, хто не сидів — стояли у проходах.

Леонід Кучма говорив довго і нецікаво. Путін був стислим: “Ми разом навіки”.

Бодай для годиться серед учасників гала-концерту не було жодного українського колективу. Ведучий — теж “імпортований”, Святослав Белза. Танцювали “Берьозкі”, співали “Вдоль по Питерской” і “Гой, ти, Русь моя родная”, на сцену виходили Лариса Доліна, яка знову погладшала, і група “Любе”. Дехто з гостей спромігся на “щіро дякую”. Метрополія привезла аборигенам своїх артистів.

Василь Лановий тренувано-ідеологічним голосом читав уривок з військових мемуарів маршала Жукова. Здається, якби то були мемуари генерала Муравйова чи навіть Йосипа Сталіна, Лановому так само аплодували б — милий провінційний шарм аборигенів, що й не помітили, як їх окупували.

Йосипу Кобзону довго не вмикали фонограму. Коли через декілька хвилин, нарешті, ввімкнули, пролунав текст: “Щоб ми були навіки разом, простіте, еслі я не так сказав”.

Єдиний наш виняток — Таїсія Понаві, вона вийшла виконати з Й. Кобзоном “Одну-єдину”. Поки народний артист СРСР співав, народна артистка України ніяково усміхалася, мовчки тримаючи в руках мікрофон. Зрідка підспівувала свої півкуплету.

Під завісу концерту Кобзон викликав на сцену московського мера Лужкова. Той спочатку крутив пальцем біля скроні, розповідав, що “йолка в Києві вище, зато у нас толще”, а потім співав з Кобзоном “Реве та стогне...” Виглядає так, ніби українці ще й не таке стерплють протягом російського року в своїй державі.

Л. П.

ГОСТІ

ОФІЦІЙНІ СПРАВИ НЕФОРМАЛЬНОГО САМІТУ

У Києві розпочався саміт СНД “без краваток” — кияни, що мають авто, мусили забути про свої “колеса” 27–29 січня, бо у центрі столиці рух транспорту перекирили. В Європі за подібні незручності влада зазвичай вибачається. Українська влада не вибачається і за створення серйозніших незручностей.

Політичні результати саміту ще будуть, побутові такі: до Борисполя у заплановані дні замість однієї години треба було їхати цілих три (надто багато міліції і авто на дорогах), у громадському транспорті пасажирів кляти тісняву і президентів аббревіатури з трьох літер.

На саміт прибули не всі перші зверхники СНД, декілька середньоазіатських країн обмежилися делегуванням прем’єр-міністрів. Одна з інтриг зібрання в тому, що воно неформальне, а питання, яке розглядають — про призначення Л. Кучми головою Ради СНД — політичне. У цьому контексті друга спроба українського Президента очолити Союз (перша була в Кишиневі — невдала) виглядає особливо пікантно — формально неформальний голова? До того ж, таку структуру як СНД навіть на пост-радянських просторах серйозно не сприймають.

Інші завдання саміту — щоб нарешті домовилися Росія і Грузія, Туркменія і Україна — про співпрацю в космічній галузі. Натомість численні проблеми у стосунках з Росією Києву під час з’їзду президентів розв’язати не вдалося.

● Л. П.

АКЦІЯ

НОВЕ ПОЛІТИЧНЕ ОБ’ЄДНАННЯ КОЗАКІВ

19 січня 2003 року “Українська козацтво”, чий імідж паралельно з іміджем “гетьмана” Івана Біласа після чергових парламентських виборів падає в арифметичній прогресії, зробило гучну заяву про створення всеукраїнського політичного об’єднання з претензією на назву “Свобода і Честь”. Можна було б запідозрити пана “гетьмана” Біласа у хвилі радикалізму й у створенні конкуренції всесвітній скінхедівській організації “Кров і Честь”, якби... не наступні президентські вибори. А вибори для “Українського козацтва”, як відомо — пік фінансово-політичних операцій із козацьким брендом. Пам’ятаємо ж останні президентські вибори в Україні, коли “ярий опозиціонер і націоналіст” генерал-майор Білас раптово стає генерал-лейтенантом і наближеною особою Леоніда Кучми, знявши при цьому свою кандидатуру та козацький бренд на користь діючого Президента.

Залишається відкритим питання: хто купить козацький бренд на наступних президентських виборах — опозиція чи влада? І кого вкотре пан Білас ризикне “кинути” у потрібний момент?

Олександр СОЛОНЕЦЬ

ШВИДКИЙ ВІН, ЦЕЙ МИХАЙЛО ШВИДКОЙ!

ХТО Є ХТО

Газета Союзу письменників Росії “Российский писатель” (№ 24(51), грудень 2002 року) оприлюднила “Обращение к Президенту и правительству РФ, к российской прессе”, підписане сімдесятьма шістьма діячами культури, літератури та мистецтва. Автори, серед яких Микола Бурляев, Михайло Ножкін, Валентин Распутін, Сергій Вікулов, Валерій Ганічев, Геннадій Красніков, Михайло Алексєєв, заявляють:

“Такою тонкою сферою, як культура повинна керувати людина щонайвищої компетенції, а найхарактерніша риса М. Є. Швидкого — це

крайнє несприйняття і незнання основоположних цінностей вітчизняної культури в цілому і її літератури зокрема.

Діяльність цього високопоставленого чиновника на посту міністра культури спрямована не на творення, а на зруйнування спільного духовного поля РФ”. Ратаї духовного російського поля заявляють, що більше не будуть терпіти “глумління М. Є. Швидкого над багатонаціональною культурою”.

У своєму коментарі “Российский писатель” заявляє, що Швидкой майбутню Росію бачить без російської, без будь-якої національної творчої інтелігенції з її намаганнями зберегти традиції служіння наро-

ві і державі та національній ідеї. “Тож, — підсумовує коментар до “Обращения...”, — якщо ми всі добре знаємо, що нам Швидкой не потрібен, то давайте розберемося, кому і навіщо він потрібен?”

Невзабарі М. Швидкой розпочав свій “оздоровчий” для української культури тур по Україні, заявляючи повсякчас, що в нас, у нашій державі, ще мало російської (на думку міністра) культури. А хіба він нам потрібен, отой швидкий Швидкой, якщо Росії — ні?!

Любов ГОЛОТА

Фото Т. Карпінської

Міністр культури Росії М.

Фото Т. Карпінської

З'їзд

У кулуарах чимало делегатів, яких заледве вмістив актовий зал столичного політехнічного університету, нарікали на нововведення, хоч більшістю голосів за них таки проголосували. Обурення невдоволення висловив голова євпаторійської організації НРУ Едуард Леонов, він же висунув власну кандидатуру на посаду голови. Двоє інших висуванців — Іван Засць і Василь Червоний — заявили, що від такої честі відмовляються. Тож новостворену партію очолив Юрій Костенко, «бо, як кажуть, все при ньому, а єдиний недолік — що він занадто демократичний» — характеристика належить Івану Драчу.

Тим часом, сподівані об'єднати процеси виявилися, як завжди, більше сподіваними, ніж реальними — об'єднання з «Собором», що входить до БЮТ, наразі ще недокоаний факт. Хоч 12 обласних організацій Демократичної партії влилися до УНР, відповідні протоколи урочисто передали президії з'їзду — голова ДемПУ Ганна Антоньєва сказала, що радше приєднається до НРУ Геннадія Удовенка. 12-ма регіональними осередками, на її думку, не дуже варто перейматися, бо їх протоколи не

IV з'їзд Українського Народного Руху став останнім у його історії і першим у біографії нового об'єднання — Української народної партії. З'їзд ухвалив зміни до статуту і обрав старого-нового голову — Юрія Костенка.

можна вважати легітимними.

До Г. Антоньєвої ставлення в УНР зовсім не одностайно-захоплене — чимало членів організації не можуть пробачити їй голосування за відставку уряду Ющенка. Відтак сценарій передбачити неважко — напередодні президентських виборів п. Антоньєвій дуже личитимуть лаври Богдана Бойка. Про його «третій Рух» сьогодні ніхто не згадує, але Банкова напевне вирішила заповнити вакантне місце політиком слабкої статі. І скинула на жіночі плечі нелегке завдання — посяти смуту в стані націонал-демократів, щоб потім вкотре спробувати відтягти частину голосів виборців.

Що ж стосується лідера НРУ, який був присутнім на з'їзді, то на його адресу висловлюються відверто різко, звинувачуючи в розкольніцтві і навіть зраді. Плюс єхидні коментарі делегатів зібрання про те, що навіть у районних радах членам НРУ не вдалося здобути мандатів. Нарешті, саме Г. Удо-

Фото Т. Карпінської

Брифінг з Юрієм Костенком

венка вважають винним у тому, що два Рухи так і не об'єдналися. Попри те, що сам Геннадій Йосипович не перестає уговорювати плекати надії, що об'єднання колись буде — не тепер, то в четвер. Хоч термін його повноважень на посаді голови партії закінчується в травні.

Павло Мовчан, народний депутат України:

ЧИ ДОПОМОЖЕ ІРАКСЬКА НАФТА В БОРОТБІ ЗА ДЕМОКРАТІЮ?

ВІЙНА

«Іракська нафта належить народові Іраку, і незалежно від того, хто контролюватиме її, вона буде використана тільки на благо іракського народу, а не для потреб Сполучених Штатів», — заявив тим часом держсекретар США Колін Пауел.

Інше офіційне джерело, яке пообіцяло зберегти анонімність, твердить, що «не мають жодних підстав всі розмови про те, що головним мотивом досягти американського контролю над іракською нафтою є американська жадібність. Головний мотив — це наше побоювання того, що Ірак може застосувати зброю масового знищення».

Колін Пауел сказав, що не може відповісти на запитання, чи здійснюватимуть американські компанії контроль над нафтовою промисловістю окупованого Іраку. Але ні в кого не викликає сумнівів безпрецедентний в історії факт особливого тісного зв'язку нафтової індустрії США і адміністрації президента Буша. Серед її представників зараз ведуться дискусії — чи варто частково використовувати кошти за іракське «чорне золото» для оплати щоденних потреб американської армії під час

Схоже на те, що нової війни у Перській затоці залишилися лічені тижні. Попри відсутність серйозних доказів від інспекторів ООН про наявність зброї масового знищення в Іраку, США ось-ось розпочнуть військові дії проти «диктаторського режиму Саддама Хусейна», що керує країною, яка посідає друге місце у світі за кількістю нафтових родовищ.

окупації Іраку. Окупація, як сподіваються, триватиме 18 місяців.

Тим часом, «Wall Street Journal» з посиланням на офіційних речників повідомив: ще в жовтні представники апарату віце-президента Діка Чейні мали зустріч з керівниками провідних нафтових компаній США — «Exxon Mobile Corporation», «Chevron Texaco Corporation», «Concoco Philips» та «Halliburton» — саме на тему іракського рідкого палива. В апараті Чейні і в перелічених компаніях цю інформацію заперечили.

Однак ні в президентській адміністрації, ні в Пентагоні ніхто не заперечує, що першочерговим завданням у приготуваннях до війни є захист нафтових родовищ Іраку. Зрозуміло, що таким чином переслідують не лише гуманну мету захисту довкілля Близькосхідного регіону. Невипадково особливої актуальності набула недавня заява Саддама Хусейна: «Чужа армія може завдати

нам руйнувань, але ніколи не окупує нашу землю. Саме наземна операція буде вирішальною у цій війні».

Проти війни з Іраком висловлюються Франція, Німеччина та Росія — устами її міністра закордонних справ Ігора Іванова: — Немає переконливих аргументів на користь того, що Ірак розробляє зброю масового знищення. Наша країна робитиме все для того, щоб перевести вирішення конфлікту у мирне русло.

Іванову заперечує американський секретар з питань безпеки Пол Вулфовіч: — Ми знаємо з багатьох джерел, що Саддам віддав наказ убити тих іракських вчених, що спілкувалися з інспекторами ООН. Будуть знищені не лише вчені, а і їхні сім'ї.

(За матеріалами «Associated Press» та «The Guardian»)

— Чому не відбувся об'єднаний з'їзд, який ми спланували двома центральними проводами? Бо заява, яку зробив лідер НРУ — об'єднання відбудеться після президентських виборів — суперечить його ж заявам про об'єднання, яке мало статися ще рік тому, напередодні парламентських виборів. Потім була така аргументація — давайте об'єднаємося одразу ж після виборів у травні 2002. Цей перманентний стан єднання ніколи не завершиться! Доки група осіб в НРУ, їх приблизно 10, не перестане виставляти ультиматуми, геть неприпустимі. Наприклад, не вибір голови партії, а його призначення. Удовенко йде до демісії, Костенко непотрібен, давайте призначимо кандидатуру, яку нам спустить лідер «Нашої України» В. Ющенко. Нам сьогодні пропонують або Тарасюка, або Безсмертного. Що це за партія тоді? Далі інша умова — нехай УНР самоліквідується, лише тоді об'єднаємося — назвою НРУ. Це велика брехня. Взагалі, незрозуміло, яке відношення має до НРУ Геннадій Йосипович, якого спустили на парашуті з Банкової? Це був партійний кадр, партійний функціонер, якого залучали як елемент, що не мав стати домінуючим. Убили Чорновола, НРУ узурпував право на назву. Хай собі залишаються з історією, а ми хочемо залишитися з майбутнім.

УНР після 14 років існування організації вирішив відмовитися од слова «рух» у назві. Ніби й тому, що партії-аналоги в Європі — на кшталт литовського «Саюдісу» — здобувши державну незалежність, трансформувалися в інші структури — владні. Щоб легше було боротися за здобуття влади в Україні, УНР внесла зміни до статуту, узгодивши його з політичним законодавством. Політичні функції правління партії (раніше так називався Центральний Провід) посилено у бік виконавчих повноважень, сформовано Раду партії, що виконуватиме роль третейського судді.

ДУМКИ ВГОЛОС

«НЕ БУДЕ ПАРТІЇ «НАША УКРАЇНА»

Лідер УНР Юрій Костенко — про стосунки нового об'єднання з Віктором Ющенком і не тільки.

— У нас з Віктором Ющенком були дискусії з приводу зміни назви партії. Він висловлював свої думки і тривогу з приводу того, що зміна назви стане на перешкоді об'єднання двох Рухів. Я наводив свої аргументи — що навпаки, це лише відкриває шлях до компромісів, коли об'єднуються не тільки два Рухи, але й інші партії — для створення однієї потужної національно-демократичної партії.

Лише спільними зусиллями ми досягнемо підтримки усього патріотичного електорату. Лише тоді зможемо впливати на будь-яку владу, щоб вона керувалася національними інтересами. Лише за умови широкої коаліції усіх національно-демократичних сил ми зможемо виграти президентську кампанію. Для цього «Наша Україна» сьогодні веде переговори з низкою інших національно-демократичних партій.

Реальне об'єднання партій — це хіба що на низовому рівні, на рівні області чи району. Те, що в Києві, цей диваний ряд так званих партій, ні на що не впливає і нікому нічого не додає. Коли говориш про об'єднання з їх керівниками, вони відверто говорять: ми прийшли, щоб не об'єднуватися, а боротися за владу.

— У парламенті ситуація зміниться? Буде відхід частини депутатів з БЮТ до «Нашої України»?

— Ні. Гадаю, навпаки, до «НУ» повертатимуться депутати, надто після політичної поразки соціал-демократів 24 грудня. «Наша Україна» стане лідером нової неформальної коаліції, яка і визначатиме політику Верховної Ради, і впливатиме на діяльність уряду. А партії «Наша Україна» як такої не буде. На її основі постане потужна правоцентристська партія. Не знаю, як вона називатиметься, але точно — не «Наша Україна». Це виборчий бренд парламентських виборів, він поступово стане брендом президентських, але не більше.

СТАТИСТИКА

НАЙБІЛЬШЕ ВІРЯТЬ ЦЕРКВІ, НАЙМЕНШЕ — ПРЕЗИДЕНТУ

Фонд «Демократичні ініціативи» оприлюднив підсумки опитування громадян у січні. Структурою, якій найбільше довіряють, виявилася Церква (50,1% опитованих). При цьому не йдеться про якусь конкретну конфесію, а про Церкву загалом. Науковий керівник фонду Ірина Бекешкіна каже, що високий показник довіри до Церкви притаманний не лише українцям, а «в постсоціалістичних державах загалом».

Тим часом народ не довіряє своєму уряду — 43%, Президенту — 53,4%, парламенту — 50,2%. Стабільно високий рейтинг довіри у Віктора Ющенка — 26,8%, значно більше, ніж раніше, вірять Юлії Тимошенко — 18,4%. Менш популярні ліві лідери Петро Симоненко

(16,7%) і Олександр Мороз (13,9%). Однаково мало довіряють Володимир Литвину і Віктору Медведчуку — 6,3%. Ще менше — прем'єр-міністру Віктору Януковичу — 4,5%.

52,3% громадян вважають, що керівництво держави в минулому році зовсім не вирішувало проблеми покращення матеріального стану населення. 61,2% вважають так само, коли йдеться про боротьбу з корупцією. 34,4% переконані, що у нас не проводять політичних реформ, 38,3% — що не здійснюються економічні реформи. 53,9% впевнені, що нічого не робиться для охорони здоров'я. Єдиною позитивною зміною громадяни називають можливість вільно висловлювати власні погляди — 21%.

Прогноз «Демократичних ініціатив» стосовно майбутніх президентських виборів такі: головна боротьба за найвищу в країні посаду вестиметься на Сході — Півдні України, які не визначилися, кого підтримувати: опозицію, лівих чи партію влади.

67,1% все, що відбувається в Україні оцінюють як таке, що рухається в неправильному напрямку!

● Сторінку підготувала

Міради осяйних крапель. А в кожній — відблиск небесного світла. Святочного, урочистого! Оаза живих мерехтливих скляних насінин створює диво, назва якому — бісер. Унікальним мистецтвом вишивання бісером ікон володіє народна майстриня **Оксана Іванченко**. Воно стало її оберегом, радістю життя.

— Мені сняться ікони. Творю їх так, як підказують ті пречудові відіння. У моєму житті сталося чимало змін. Відмежуюся од негативного. Сідаю до праці помолитися і слухаю музику... — розповідає пані Оксана.

Оксана Іванченко народилася в містечку Комарне поблизу Львова. У їхній християнській родині побожне ставлення до образу виховували змалечку. З дитячих літ запам'яталися ікони, намальовані фарбами, вишивані. Бачила як це роблять досвідчені майстрині. Навчалася у львівському технікумі радіоелектроніки. Згодом почала працювати на заводі. Та найулюбленішим заняттям її були відвідини художнього салону. Очей не могла відвести од виробів з бісеру. Вони нагадували їй потічок, струменіли водограєм. Якось, вже пізніше, потрапила до лі-

БІСЕР, ЩО ТВОРИТЬ ЧУДО

НАРОДНЕ МИСТЕЦТВО

карні. Там познайомилася із жінкою, яка робила прикраси з бісеру. Колишнє бажання розгорілося з новою силою. Навчилася основам мистецтва, що нині відроджується в Україні. Нові часи диктують нове життя. Вже ніхто не потребував її на заводі. Тож була вільна, наче пташка. Взяла до рук голку і торбинку блискучих маленьких кульок. Так з'явилися перші ґердани або селянки, пишні писанки, шкатулки... А ще оздоблювала строї різних регіонів і місцевостей.

Почалося все із давньої ікони з бісеру, яку побачила у колекціонера Івана Снігура в Чернівцях. Остаточна думка про вишивання ікон бісером прийшла у Канаді, в Торонто, на з'їзді Всесвітніх жіночих організацій 1992 року. Там милувалася такими роботами, яких в Україні не знали. Захотілося і самій зробити щось особливе, надзвичайне.

— Технологію вигадала власну: полотно напинаю на підрамник, зак-

ріплюю спеціальним дубляжем, щоб не провисало під вагою бусинок. Використовую різні техніки — тчу на кроснах, наклеюю як колаж, викладаю мозаїкою, вишиваю кількома способами.

Ось "Богородиця Ніжність", "Богородиця Любляче Серце", "Волондарка Світу"... Образ Стражденної Матері у нас складався віками. Йому поклонялися, а молитви за дітей були прийняті боєм і стражданням, готовністю до самопожертви. Лики святих бісером не вишивали ніколи. Тому пані Оксана запросила до співпраці художників — земляка Мирона Грабаря та Олександра Охупкіна. Струменити найтонша тканина, сє дрібненькими іскорками, вирає веселкою, спалахує полум'ям. Майстриня обдумує композицію, фрагменти якої мають "заграти", а німб і одяг святих — гармонувати з ликом. Інтерпретує старовинні ікони Галичини та Придніпров'я, інших країн, адже Божа Матір дарує свою ласку і Любов усім суцям на землі.

Ікони з бісеру від Оксани Іванченко мають родини у Канаді, США, Англії, Німеччині, Австралії. Подарувала образ Президенту України Леоніду Кучмі. Її роботи сподобалися кардиналу Любомиру Гузару. Він офірував Папі Римському Івану Павлу II його портрет з бісеру, вишитий пані Оксаною. Народна майстриня передає свій досвід учительці Галині Утриско, яка навчає дітей мистецтву вишивки бісером.

Львівська майстриня часто навідується до столиці з персональними виставками. Відомий етнограф Романа Кобальчинська познайомила її з сучасним художником Олександром Охупкіним. Митці спільно працювали над іконами "Микола Чудотворець" і "Матір Божа Ніжність". Па-

ні Романа ознайомила майстриню з колекцією ікон, які знаходяться у фондах музеїв та монастирях Києва і околиць.

— У давнину вишивали образи венеціанським бісером. Я спершу отримувала його з Канади. Нині маю задоволення з того, коли вдається придбати якісний чеський бісер різноманітних кольорів та відтінків, — зауважує пані Оксана.

Вогонь і скло випромінюють правдиве світло, створюють настрій піднесення і одухотвореності. Вуста промовляють високу молитву. Нехай же квітне, повніться національне мистецтво духовними скарбами, щастя-здоров'я Митцям, обдарованим талантом від Бога.

Олена ШАФІНСЬКА

СВІТЛИЦЯ КОБЗАРЕВОВОГО ДУХУ

ШЕВЧЕНКІАНА

"Ми призначаємо Музей-будинок Т. Шевченка для того відвідувача, який схоче наочно, в яскравих, поза Музеєм неприступних для нього репродукціях, обізнатися з життям і творчістю найбільшого поета України, а головне — з тим літературно-громадським оточенням, серед якого доводилося працювати Шевченкові... І коли ця наша думка справдиться, тоді наш Музей стане ніби за своєю школою Шевченківства для тих, хто на Великій могилі під Каневом схоче закріпити свою пошану перед геніальним співцем українських трудових мас. Цій меті служиме і наш невеличкий Провідник".

Таке призначення Київська Філія Інституту Т. Шевченка у листопаді 1928 року висловила у випущеному музейному Провіднику і свою особливу подяку за передачу й надіслання потрібних матеріалів, цінні вказівки й поради відписала акад. С. Єфремову, акад. О. Новицькому, проф. А. Степовичу, проф. В. Кричевському, проф. П. Филиповичу, проф. В. Базилевичу, Ф. Красицькому, І. Зубківському, В. Вайсблату.

У 1830 році музей уже стояв тут, на Козиному болоті, споруджений на кошти протопопа Житницького. Пізніше ця вуличка отримала назву Козеболотна, згодом Хрещатийський завулок, тепер — Шевченка. Житницькі володіли будинком до початку XX століття, потім продали його грошовитій Софії Павлівні Петерсон. І ось, після ремонту та реставрації будиночка, урочисто, в Шевченків день, було відкрито меморіальну дошку з написом:

"В цьому будинкові жив Т. Шевченко 1846 року".

Справді, 1846 року Тарас Шевченко з'явився у Києві навесні, розшукав свого давнього приятеля й художника Михайла Сажина, і вони разом поселилися спочатку в трактир-готелі, чи як його ще називали, "номери" (на місці сучасного кінотеатру "Орбіта"). Очевидячки, такий трактирний контингент інтелігентним людям не підійшов. Тому "після короткого перебування в "номерах", вони поселилися на Козиному болоті в будиночку Житницького, де була постійна квартира Чужбинського, під час його приїзду до Києва".

Унікальна компанія збиралася тоді на Козинці: Афанасьєв-Чужбинський, Сажин, Шевченко. Художники Шевченко і Сажин цілісніми днями мандрували дніпровськими крутосхилами, замальовуючи краєвиди та визначні місця, а Чужбинський віддавав науковим пошукам. Надвечір усі вони сходилися і наставляли хвилини задушевних мистецьких бесід: "Нічого не було приємнішого від наших вечорів, коли ми сідали пити чай і розповідали один одному про свої денні пригоди", — згадував Чужбинський.

Є відомості й про дружбу Тараса Шевченка під цю пору зі студентом Київського університету Юліаном Бялиня-Кенджицьким. Вийшло так, що Кенджицький у 1846 році, вступивши на перший курс університету, зняв квартиру поблизу помешкання, де поселився Шевченко. Одного разу Юліан почув, що Шевченко заспівав "Ой, у лузі криниченька, орли воду п'ють...". Кенджицький і собі підхопив пісню... Звідтоді й заприятелювали.

Музей-будинок Тараса Шевченка в Києві

Кенджицький згадував, як вони ходили разом на береги Дніпра до Видубицького монастиря. Тарас "забрав з собою теку з рисунками, папером і фарбами — і мандрували, а коли на дорозі він бачив щось цікаве, сідав і малював".

За Кенджицьким Шевченко "ставився до поляків нерівно". Не раз він лаяв шляхту за поневолення селян. А далі казав: "Наші пани та полупанки за Дніпром (тобто на Лівобережжі) не кращі, ніж польські. Точно так же грабують мужиків, як і ваші економи...". У поляків однак Шевченко цінував прагнення свободи: "Ви знаєте, що втратили, і хочете повернути те, що загубили, — говорив Шевченко. — А нашим панам тільки б повне корито, тоді їм усе добре..."

Одіж його завжди була скромна.

В будні Шевченко одягав просте, полотняне коротке пальто, парадних костюмів не любив, хоч вони у нього були. Зодягав лише тоді, як ішов до когось на гостини...

75 років існує ця духовна Шевченкова світлиця. Скільки вже людей побувало в ній, не злічити. Вона справді як осередок того життєдайного джерела, що особливо виповнюється у березневі Шевченкові дні, коли директор музею Ольга Іванівна Руденко влаштовує своєрідні сходина, — тоді світлиця випромінює Шевченків дух на повну силу.

Ігор РУСАНІВСЬКИЙ

БУВ КОЛИСЬ МУЗЕЙ...

Цими днями на території Києво-Печерської Лаври можна відвідати виставку, присвячену 130-й річниці створення Церковно-археологічного музею у Києві. Заснований музей був у 1872 році за ініціативою професорів Київської духовної академії і став першою музейною і науковою установою такого типу в Російській імперії. До створення музею були причетні київські історики, мистецтвознавці, представники православного духовенства — люди, які дбали про збереження і вивчення пам'яток церковної давнини та інших пам'яток культури.

Попри те, що музей не мав державної підтримки й існував на добровільних засадах, вже на початку XX ст. в його колекції налічувалося понад 35 тисяч предметів духовної та матеріальної культури. Багатством та різноманітністю експонатів Церковно-археологічний музей перевершував більшість європейських зібрань того часу. Це й не дивно, адже колекція створювалась людьми, самовіддано залюбленими у свою справу. Ректор Академії Філарет (Філаретов) витратив усі свої збереження на придбання для музею 220 ікон північно-східного письма XIV — XIX ст.; єпископ Порфирій (Успенський) вніс до колекції найцінніші експонати — 42 візантійські ікони, чотири з них виконані в техніці енкастики; архімандрит Антоній (Капустін) передав музею предмети єгипетсько-фінікійського періоду та колекцію давніх рукописів, у т. ч. "Київські глаголичні

лення радян-
припинив своє
— 23 рр. біль-

шість його експонатів потрапили до Музею культів та побуту на території Києво-Печерської Лаври.

На нинішній виставці десять українських музеїв представили експонати, що раніше належали Церковно-археологічному музею. Це українські та візантійські ікони, найрізноманітніші вироби зі срібла та інших металів, живописні полотна, серед яких портрети та академічні постановки. Приваблюють зір своєю яскравістю буддистські ікони XIX ст. з Калмікії, а ще такий дивовижний експонат як шаманський бубон.

Особливо ж зацікавлені глядачі зупиняються перед однією дивною українською іконою XIX ст. "Свята трійця". Ікона створена таким чином, що, дивлячись на неї прямо, глядач бачить Святого Духа, за традицією зображеного у вигляді голуба. Трохи відходячи вліво, спостерігаємо Бога Отця, а стоячи приблизно під кутом 45° до площини ікони з правого боку, зустрічаємось з очима Бога Сина.

Гадаю, ця виставка буде цікавою не лише спеціалістам з мистецтва, історії та інших суміжних наук.

Орест ЧЕРДАКЛІ

СЛОВО Просвіти

Засновник Всеукраїнське товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка.
Ресстраційне свідоцтво KB № 4066 від 02.03.2000 р.

Головний редактор Любов Голота.
Шеф-редактор Павло Мовчан.
Редколегія: Л. Голота, Я. Гоян, П. Мовчан, А. Погрібний, О. Пономарів, І. Юшук.
Комп'ютерна верстка: Ірина Шевчук, Олег Бесський та Іван Сак.

Адреса редакції: 01001, Київ-1, завулок Музейний, 8.
Тел./факс 228-01-30. E-mail: slovoprosvity@ukrpost.net
http://www.prosvita.org.ua
Передплатний індекс 30617.

Редакція листується з читачами тільки на сторінках газети і надіслані рукописи та світлини не повертає. Залишає за собою право редагування та скорочення текстів.